

İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE AŞKA İLİŞKİN TUTUMLAR, KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ İLE BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN
CİNSİYET VE MEVCUT İLİŞKİ DURUMU BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Gizem Karahasanoğlu

Yüksek Lisans Tezi

İstanbul, 2016

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE AŞKA İLİŞKİN TUTUMLAR, KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ İLE BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN
CİNSİYET VE MEVCUT İLİŞKİ DURUMU BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Gizem Karahasanoglu

İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ferda Şule Kaya

Yüksek Lisans Tezi

İstanbul 2016

KABUL VE ONAY

Gizem Karahasanoğlu tarafından hazırlanan Üniversite Öğrencilerinde Aşka İlişkin Tutumlar, Kişilik Özellikleri İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkilerin Cinsiyet ve Mevcut İlişki Durumu Bağlamında İncelenmesi başlıklı bu çalışma, 15.08.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. F. Betül AYDIN (Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Ferda Şule KAYA (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Bayhan ÜGE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Yrd. Doç. Dr. İrem ANLI

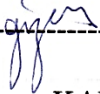
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi bildiririm:

- Tezimin / Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim / Raporum sadece İstanbul Bilim Üniversitesi'nden erişime açılabilir.
- Tezimin / Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin / raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

28.09.2016

Gizem KARAHASANOĞLU

TEŞEKKÜR

Öncelikle, eğitim hayatım boyunca her türlü desteği bana sağlayan, bana güvenen ve destekleyen aileme sonsuz teşekkürler. Onların desteği olmadan bu günlere gelemezdim.

Bu çalışmanın, ortaya çıkmasında ve yürütülmesinde ilgi, bilgi ve desteğini esirgemeyen sayın tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ferda Şule Kaya'ya teőekkürlerimi sunuyorum.

Bu zorlu tez süreci boyunca uzakta ama hep yanımda olan Ahmet Gürdağ'a, tez sürecini kolaylaştırmak adına elinden geleni yapan ev arkadaşım ve kardeşim İrem Karahasanoğlu'na, motivasyonum düőtüęünde cesaretlendiren anneme, kuzenlerime, Birben Gürsoy, Damla Taşdemir ve Damla Akçeşme'ye teőekkürü borç bilirim.

Klavyeye oturarak teze yardım edeceğine inanan kedim Mantar'a

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	i
BİLDİRİM SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR SAYFASI	iii
ADAMA SAYFASI	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	viii
KISALTMALAR	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
1.1.Aşk; Tanımı, Kavrama İlişkin Genel Bilgiler	2
1.2.Aşka İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	3
1.2.1. Evrimsel Kuram	4
1.2.2. Psikanalitik Kuram	5
1.2.3. Altman ve Taylor'un Toplumsal Giriş Kuramı	5
1.2.4. Walster'ın Romantik Aşk Kuram	6
1.2.5. Sternberg Üçgensel Aşk Teorisi	7
1.2.6. Lee'nin Aşkın Çeşitleri Teorisi	9
1.3. Bağlanma Teorisi	10
1.3.1. Yetişkin Bağlanma Teorisi	12

1.4. Beş Faktör Kişilik Özellikleri	14
1.5. Araştırmanın Amacı, Problemleri ve Önemi	16
1.5.1. Araştırmanın Amacı	16
1.5.2. Araştırmanın Önemi	17
2. YÖNTEM	18
2.1. Katılımcılar	18
2.2. Veri Toplama Araçları	19
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	19
2.2.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği	19
2.2.3. Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu	20
2.2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II	21
2.3. İşlem	21
3. BULGULAR	23
3.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimsel Özellikleri	23
3.2. Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Birbirleriyle İlişkileri	24
3.3. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular	26
3.3.1. Romantik İlişki Türlerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular	26
3.3.2. Kişilik Özelliklerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular	27
3.3.3. Bağlanma Türlerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular	28
3.4. İlişki Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	29

3.4.1. Romantik İlişki Türlerinin İlişki Durumu	
Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular	29
3.4.2. Bağlanma Türlerinin İlişki Durumu Değişkeni	
Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular	30
4. TARTIŞMA	32
4.1. Aşka İlişkin Tutumlar, Bağlanma Stilleri ve Kişilik Özellikleri	
Açısından Cinsiyet Farklılıkları	32
4.2. Aşka İlişkin Tutumlar ve Bağlanma Stilleri Açısından Mevcut	
İlişki Durumu Farklılıkları	36
4.3. Aşka İlişkin Tutumlar, Kişilik Özellikleri ve Bağlanma Stillerinin	
Birbirleriyle Arasındaki İlişkiler	37
5. SONUÇ	43
5.1. Genel Sonuç	43
5.2. Çalışmanın Güçlü ve Zayıf Yönleri	44
5.3. Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	44
KAYNAKÇA	46
EKLER	54
EK 1: Kişisel Bilgi Formu	54
EK 2: Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği	55
EK 3: Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu	57
EK 4: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II	59

TABLolar

Tablo 1.1 Sternberg Aşk Üçgeni	7
Tablo 2.1. Katılımcılarla İlgili Demografik Değişkenlere İlişkin Sıklık ve Yüzdeler	
Değerler	18
Tablo 3.1. Ölçeklerin Betimsel Özellikleri	24
Tablo 3.2. Tüm Değişkenlerin Birbirleriyle Olan Korelasyon Katsayıları	25
Tablo 3.3. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden Alınan Puanlar İçin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu	26
Tablo 3.4. Beş Faktör Kişilik Envanteri'nden Alınan Puanlar İçin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu	27
Tablo 3.5. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nden Alınan Puanlar İçin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu	28
Tablo 3.6. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden Alınan Puanlar İçin İlişki Durumu Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu	29
Tablo 3.7. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nden Alınan Puanlar İçin İlişki Durumu Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu	30

KISALTMALAR

EROS: Tutkulu aşk

LUDUS: Oyun gibi aşk

STORGE: Arkadaşça aşk

MANIA: Sahiplenici aşk

PRAGMA: Mantıklı aşk

AGAPE: Özgeci aşk

DIŞAD: Dışadönüklük

SORUM: Sorumluluk

UYUM: Uyumluluk

NEVRO: Duygusal dengesizlik, nevrozizm

DENEY: Deneyime açıklık

KAYGI: Sağlantılı bağlanma (ölçek alt boyutu)

KAÇINMA: Kayıtsız bağlanma (ölçek alt boyutu)

ÖZET

KARAHASANOĞLU, Gizem. Üniversite Öğrencilerinde Aşka İlişkin Tutumlar, Kişilik Özellikleri ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkilerin Cinsiyet ve Mevcut İlişki Durumu Bağlamında İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2016

Aşk insanlığın varoluşundan bu yana, kişilerin hayatlarının en önemli parçalarından biridir. Romantik ilişkilerde yaşanan zorluk ve problemlerin kişinin hayatındaki işlevselliğini etkilediği düşünüldüğünde incelenmesi gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı, kişilerin romantik ilişkileri yaşayış biçimleri ile kişilik özellikleri ve yetişkin bağlanma türlerini inceleyerek aralarındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmaya, 119'u kadın, 116'sı erkek olmak üzere toplamda 235 üniversite öğrencisi katılmıştır. Veri toplamak amacıyla katılımcılara, Kişisel Bilgi Formu, Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği (LAS), Beş Faktör Kişilik Envanteri (NEO-PI-R) ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) uygulanmıştır. Hipotezlerin test edilmesi ve araştırma sorularının yanıtlanması amacıyla t test analizi ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular; kadın katılımcıların duygusal dengesizlik (nevrotizm) kişilik ve kayıtsız bağlanma alt boyutlarında erkeklere göre daha yüksek puan aldıkları yönündedir. Erkek katılımcılar ise oyun gibi aşk ve özgeci aşkta kadın katılımcılara kıyasla anlamlı ölçüde daha yüksek puan elde etmişlerdir. İlişkisi olan katılımcıların, ilişkisi olmayan katılımcılara kıyasla tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk boyutlarında anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde ettikleri görülmüştür. Korelasyon sonuçlarına göre; tutkulu aşkın duygusal dengesizlik ve kayıtsız bağlanma ile arasında negatif ilişki bulunurken; sahiplenici aşk ile duygusal dengesizlik ve saplantılı bağlanma arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Uyumluluk kişilik alt boyutunun oyun gibi aşk ile arasında negatif bir ilişki görülürken; mantıklı aşk ve arkadaşça aşk arasında pozitif bir ilişki vardır. Ancak arkadaşça aşkın duygusal dengesizlik ve kayıtsız bağlanma ile arasındaki ilişki negatiftir. Mantıklı aşkın sorumluluk alt boyutuyla arasındaki ilişki pozitif olurken, duygusal dengesizlik ile arasındaki ilişki negatiftir. Özgeci aşkın hiçbir kişilik ve bağlanma boyutlarıyla anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır. Ayrıca, kayıtsız bağlanmanın dışa dönüklük ile negatif bir ilişkisi bulunurken; duygusal dengesizlik ile arasında pozitif bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Saplantılı bağlanmanın hiçbir kişilik boyutuyla ilişkisi yoktur. Çalışmanın sonuçları literatürdeki ilgili bulgular bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: romantik ilişki türleri, kişilik özellikleri, bağlanma türleri.

ABSTRACT

KARAHASANOĞLU, Gizem. Research of Relations Among University Students' Love Attitudes, Personality Traits And Attachment Styles in The Context Of Sex And Current Relationship Status, Master Thesis, İstanbul, 2016

Since the existence of mankind, love has been one of the most important part of people's lives, It is a phenomenon that should be studied, when it is considered that the difficulties and problems that exist on romantic relationships affect the functionality of people. The purpose of this study was to examine love attitudes, personality traits and adult attachment styles of people and explain the relationship between each other. In order to fulfill this purpose, total 235 college students that 119 of them were female and 116 of them were male attend to the study. In order to collect data from participants Personal Information Form, Love Attitude Scale (LAS), Big Five Personality Inventory (NEO- PI- R) and Experiences in Close Relationships Scale II (ESC-II) were used. To test hypotheses and problems of the study, t test and correlation analyses were done. Results show that women had higher scores than men in neuroticism and avoidant attachment subdimensions. Men had higher scores than women in LUDUS and AGAPE. The participants who are in a relationship had significantly higher scores than the others who are not in a relationship at LUDUS, STORGE and AGAPE. According to results of the correlation analyses, EROS is negatively correlated with neuroticism and avoidant attachment, whereas MANIA is positively correlated with neuroticism and preoccupied attachment dimensions. Personality trait of agreeableness is negatively correlated to LUDUS, it is positively correlated to PRAGMA and STORGE. However, STORGE has a negative correlation with neuroticism and avoidant attachment. The correlation between PRAGMA and conscientiousness is positive, while the correlation between PRAGMA and neuroticism is negative. AGAPE has no significant correlational relationship with any personal traits or attachment styles. Avoidant attachment is negatively correlated to extraversion whereas it is positively correlated to neuroticism. The correlation between preoccupied attachment and the personality traits was not found. The results of the study were discussed in the context of literature.

Anahtar kelimeler: love attitudes, personality traits, attachment styles.

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Aşk bir taraftan hayatın en önemli elementlerinden biri iken, diğ er taraftan da en çok inkar edilen bir kavram olma özelliğini taşımaktadır (Marvell, 2008). Bilim dünyasında da çok araştırılan bir konu olma özelliğini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Karşı cinsle yaşanan duygusal ilişkilerde bir problemle karşılaşıldığında, günlük hayatımızda yarattığı değişiklikler de bilimsel çalışmaların konuları arasından çıkmasını zorlaştırmıştır.

Onur (2009), Türkiye'deki devam eden modernleşme hareketlerinin karşı cinsle olan romantik ilişkilerde radikal değişikliklere yol açtığını belirtmiştir. Buna ek olarak; tam bir batılılaşma başarıya ulaşamadığı için, günlük hayatlarımızdaki geleneksel değerler varlığını ve etkisini kaybetmemiştir; ancak batının değerleri ülkemizde medyanın da etkisiyle hissedilir bir ölçüdedir. Karşı cinsle ilişkilerin kalite analizi öncelik gösterilmesi gereken bir olgudur. Karşı cinsle girilen romantik ilişkileri ele alan çalışmalarda, öncelikle göz önünde bulundurulması gereken noktalar; kültürün, sosyal yapının ve tarihsel faktörlerin bu ilişkiler üzerindeki etkileridir (Dion, Dion, 1996). Kültürel, sosyal ve periyodik etkilerden bağımsız bir şekilde hiçbir ilişki ele alınamaz. Bunun sebebi, bireyler kültürel normlardan ve deneyimlerden bağımsız düşünemedikleri gibi, davranamazlar da. Bireylerin düşünceleri ve davranışları bu norm ve deneyimlere göre değişiklik gösterir (Hinde, 1995; Lehman, Chiu, Schaller, 2004).

Buss (1985)' in çalışmasına göre; kişilerin hayatları boyunca yaşadıkları ilişki türleri ve ilişki yaşadıkları kişiler birbirlerine benzerlik göstermektedir. Genellikle kişilikleri zıt olan kişilerin birbirlerini daha fazla çekici bulacağı anlayışı yaygın olsa da; bu araştırmaya kişilerin kendilerine benzer kişilerle evlenme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Kirkpatrick ve Davis'in yaptıkları çalışmada romantik ilişkinin gelişme aşamaları incelenmiştir. Elde edilen bulgular arasında eş seçiminin ilişkiden alınan tatmini; ilişkiden alınan tatminin de ilişkinin devamı veya sonlanması kararını öngörücü olduğu bulunmuştur (1994). Bu konunun çalışıldığı bir başka çalışmada ise ilişkilerin devamını sağladığı tahmin edilen faktörlerden "romantik boşluk" üzerinde durulmuştur.

Romantik boşluk; ilişki içerisinde olan kişiler arasında bırakılması gereken ve böylece ilişkinin bitmesini engelleyen bir alan olarak tanımlanıyor (Wilkinson, Gabbard, 1995).

Literatür genel olarak tarandığında çalışılmış olan konular; evlilik doyumu, evliliğin bitme sebepleri, kıskançlık, patolojik ilişkiler olmuştur. Bu çalışma; üniversite öğrencilerinin ne tür kişilik özellikleri gösterdikleri ve ne tür bağlanmaya sahip olduklarıyla alakalı olarak yaşamaları daha olası ilişki türlerini öngörmeye odaklanmıştır. Türkiye’de daha önce çalışılmamış olan bu konu, belki de kişilerin ilişki öncesinde ve sırasında; kendileriyle ve partnerleriyle ilgili beklentilerini gerçekleşmesi mümkün olan bir seviyeye çekmeye yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu görece daha düşük beklentilerin karşılanması dahilinde kişilerin daha az hayal kırıklığına uğraması ve ilişkilerinden daha fazla tatmin olmaları beklenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, bu konuda yapılmış önceki çalışmaların bulgularının ışığında, üniversite öğrencilerinin romantik ilişki türlerini yordayan değişkenleri ve bu konuda cinsiyet farklılığı olup olmadığını ele almaktır. Spesifik olarak bu çalışmada romantik ilişki türlerini yordamak amacıyla bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri gibi değişkenler ele alınmaktadır. Bu çalışmanın diğer bir değişkeni olan kişilik özellikleri ise, beş faktör kişilik özellikleri kuramları temelinde incelenmiştir. Beş faktör; dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge ve yeniliklere açıklık şeklinde kavramlaşmaktadır. Özet olarak, bu çalışmanın amacı bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri ile romantik ilişki türleri arasındaki ilişkileri incelemektir.

Bu amaçlar doğrultusunda, ileri bölümlerde sözü edilen değişkenlere dair kuramsal yaklaşımlar ve araştırmalar bu bölümde aktarılmaktadır. Öncelikle, aşk kavramına ilişkin kuramsal yaklaşımlar sırasıyla ele alınmakta; ikinci olarak, bağlanma stillerine ilişkin çeşitli kuramsal çerçeveler özetlenmektedir. Üçüncü olarak, kişilik özellikleri, spesifik olarak beş faktör kişilik özellikleri aktarılmakta; dördüncü olarak, romantik ilişki türleri kavramı hakkında ortaya konulan görüşler ve araştırma sonuçlarına yer verilmektedir. Son olarak da araştırmanın amacı belirtilmektedir.

1.1. AŞK; TANIMI, KAVRAMA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

İnsanlar yalnız yaşayamazlar ve kendilerini tamamlayan yakın ilişkiler arayışı içinde olan canlılardır. Yakın ilişki, romantik ilişki ya da aşk, bir kişinin bir başkasıyla kurduğu bir ilişkiyi veya hissedilen bir duyguyu tanımlar. Bu kavramı açıklayan temel öge bir “diğer” kişinin varlığıdır (Rotenberg, Shewchuk, Kimberley, 2001).

İnsanlar yaşadıkları aşkın ya da romantik bir ilişkinin içinde olmalarının hayatlarında önemli bir yeri olduğunu düşünürler. Bu yaygın düşünce bilimsel olarak da kanıtlanmış ve aşkın insan hayatındaki işlevleri olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Kişiler romantik bir ilişkinin içinde buldukları sürece, sevgi, saygı, yakınlık kurma, bağlanma ve güven gibi duyguları deneyimlerler. Aşkın ruh sağlığı literatüründe kendisine bolca yer verilmesi durumu sonucunda, aşk kavramı ve romantik ilişkilerin altında yatan kuramları araştıran çalışmalar da artmıştır (Atak, Taştan, 2012).

Aşk, tanımı herkese göre değişen, bu nedenle hakkında mutlak bir tanımın yapılamadığı bir olgudur. Neredeyse herkes hayatı boyunca en az bir kez aşkı yaşar ya da hayallerindeki gibi bir aşkı bekler. Bilim dünyasının konuları arasına yeni girmeye başlamış olsa da; aşk, sanatın ilk zamanlarından beri en fazla işlediği konu olmuştur. Kültüre göre farklılık gösteren aşkın bu çeşitliliği; kimine göre bireysel ya da toplumsal özelliklere, kimine göre evrimsel sebeplere, kimine göre de nöropsikolojik veya kimyasal sebeplere dayandırılmıştır. Aşk isminin çağrışım yaptığı gibi salt duygu olarak değil, duygu, düşünce ve davranışların bir araya gelerek oluşturduğu bir bütün olarak ele alınmalıdır.

Aşkın temel tanımı her kuramcıya ve kendi kuramlarını oluşturan yaklaşımlarına göre farklılık göstermektedir. Aşk; Freud tarafından cinselliğin yüceltilmesi, Harlow tarafından bağlanma davranışı, Fromm tarafından ise “saygı, anlayış, ilgi ve sorumluluk” olarak tanımlanmıştır (Moss, Schwebel, 1993). Tennov’a göre aşk; bilişsel yetiyi devre dışı bırakan, var olduğu sürece bağımlılık yaratan ve beden tarafından verilen tepkilerden oluşan bir kavramdır. Eğer kültürlerarası bir geçerliliğe sahip olacak tanımlama yapılması gerekirse; aşk, geçici ve değişkendir (hem kişisel, hem kültürel).

1.2. AŞKA İLİŞKİN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Aşka ilişkin farklı kuramsal yaklaşımlar vardır. Burada evrimsel yaklaşım, psikodinamik yaklaşım ve sosyopsikolojik yaklaşım aktarılmaktadır. Sosyopsikolojik yaklaşım altında Altman ve Taylor’un toplumsal giriş kuramı, Walster’in romantik aşk kuramı, Sternberg’in üçgensel aşk teorisi ve Lee’nin aşkın çeşitleri teorisi aktarılacaktır.

1.2.1 Evrimsel Kuram

Evrimsel bakış açısıyla aşk insanların başarılı üremelerini yerine getirmelerine olanak sağlayan bir uyum mekanizmasıdır. Bu uyum, iki insanı onların bakımına gereksinimi olan bir bebeğin anababası olmaları için birbirine bağlamaktadır. Aşka ilişkin evrimsel yaklaşım, aşkın doğal olarak oluşan bir eylemler sınıflamasını temsil ettiğini savunur. Aşk eylemleri temel amacı “türü devam ettirmek” olan bugüne ilişkin amaçlara hizmet eder. Bu yakın amaçlar, kaynak sergileme, sadakat ve koruma, bağlılık ve evlilik, cinsel yakınlık, üreme, kaynak paylaşımı ve anababalık yatırımdır. Bu amaçlar kendileri de başarılı şekilde üretken olabilecek çocuklar üretebilmek için başarılması gereken görevlerdir. Bu görevler tipik olarak zaman içinde oluşum sıralarına göre dizilmişlerdir. Bunların sıralaması; bir eşi kendine çekmek, o eşi elde tutmak, o eşle üremek ve son olarak da dünyaya gelen çocuklara ana baba yatırımları yapmak şeklindedir.

Kaynak sergileme; bireyin karşısındakinin kendisine aşık olmasını ve ileride kendisinden çocuk sahibi olma istemesini sağlayacak tutumlardır. Bir kadın için erkeğe yemek pişirmek bu kaynaklardan biri olabilir iken, erkeğin de kadına çiçek alması yine aynı şekilde kaynak göstermedir (Buss, 1989). Bu kaynakların cinsiyete göre farklılık göstermesi kaçınılmazdır. Kadınları çekici kılan fiziksel görünüm, yaş ve sağlıklı olmaları; erkeklerin çekicilikleri para, statü, çalışkan ve hırslı olmalarıdır. Her iki taraf da bir diğerinden aldığı bu kaynak sergileri sonrasında, bu kaynağa yatırım yapma isteğini değerlendirir.

Türü devam ettirmeyi sağlamada bir diğer davranış da sadakat ve korumadır. Sadık olmanın amacı birbirlerine olan bağlılıklarını garanti etmedir. Diğer kadın ve erkeklere olan romantik ve cinsel ilgilerini bitirerek, yaptıkları yatırımı koruma yolunda giderler. Aralarındaki aşk ve bağlılığı birbirlerine kanıtlamış olan çiftler evliliğe giden yolda türü devam ettirmeye bir adım daha yaklaşmış olurlar.

Cinsel yakınlık aşkın bir diğer önemli bir parçasıdır. Cinsel yakınlık sadece çoğalma amaçlı değil, duygusal yakınlığı da güçlendiren bir olgudur. Son aşama olan üreme eğer olmaz ise, ilk dört işlev yerine gelmiş sayılmaz. Ancak üremeyi çevreleyen aşk eylemleri gebe kalma ya da doğumla sınırlı değildir. Gebe kalmayla doğum arasındaki dokuz ay boyunca her iki cinsiyetin de sergilediği aşk eylemleri gelen bebeğin yaşamı için önemlidir.

Çocuklar dünyaya geldikten sonra beslenmeleri, korunmaları, eğitilmeleri ve sevimli olmaları gereklidir. Sevgi türleri arasında en derin ve yoğun olanları, bir eş ve anababa olarak yaşananlardır. Evrimsel yaklaşıma göre, anababaların çocuklarına duyduğu sevgi çok önemlidir. Bu kurama göre, aşık olan iki birey tarafından dünyaya getirilen çocuklar bir eş bulup, kendileri de üreyebilecek olgunluğa

gelemezlerse, aşkın ilk altı görevi evrimsel olarak başarıyla tamamlanmış sayılmamaktadır (Brandon, 1988).

1.2.2. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuramın öncülerinden Freud'un aşkı ele alış biçimi cinsellik ağırlıklıdır. Yaşam içgüdüsünün ağır bastığı durumlarda, kişiler aşk, cinsel doyum ve temas ihtiyaçlarını giderme eğiliminde olurlar (Freud, 1968).

Psikanalitik kuramın bir başka temsilcisi olan Adler ise, insanın yapısında insanlarla ilgilenme eğiliminin olduğunu savunmaktadır. Kişinin çocukluğundan itibaren yaşadığı bazı deneyimler sonucu edindiği olumsuz koşullar ve yanlış öğrenme, insanın doğuştan getirdiği bu eğilimin etkinlik kazanamamasına neden olur. Çocuğun gözlemlediği ilk ilişki olan anne- babasıyla arasındaki ilişki, ikincil olarak anne-babanın kendi arasındaki ilişki ve son olarak kardeşleriyle olan ilişkisi ilişkiler, yakınlık ve sevgi ile ilgili ilk görüşlerinin oluşmasını sağlar. Bu görüşler sonucu oluşan yanlış öğrenme çocuğun sevgi arayışını ve sevgiye bakış açısını değiştirir. Bu yaklaşım bilişsel davranışçı kuramın aşkı bir öğrenme davranışı olarak açıklamasıyla benzerlik gösterir.

1.2.3. Altman ve Taylor'un Toplumsal Giriş Kuramı

Taylor ve Altman (1973) tarafından geliştirilen "Toplumsal Giriş Kuramı" ilişkiler geliştikçe kişiler arası iletişimin sıg samimi olmayan bir ilişkiden daha derin bir ilişkiye kaydığını iddia eder. Bu kuram iki bireyin arasındaki yakınlığı anlamamıza yardımcı olmak için geliştirilmiştir.

Bu teoriye göre, bu yaklaşma süreci öncelikle kişinin kendisini karşısındakine açmasıyla başlar ve yakınlık aşamalı olarak daha samimi olunan bir evreye gelmesi şeklinde gelişim gösterir. Bu süreç ancak kişi karşısındaki kişiye karşı savunmasız kaldığı durumda tamamlanmış olur. Savunmasızlık birçok şekilde tanımlanabilir; örneğin kişinin kendisi için çok önemli bir nesneyi veya dolabından bir çekmeceyi bir diğer kişiye vermesi buna örnek olabilir.

Bu toplumsal giriş, Altman ve Taylor'a göre başlarda daha hızlıyken, ilişki ilerledikçe daha yavaş bir hal alır. Ödül ve bedel değerlendirmeleri ne kadar erken olursa, ilişkideki bağın kuvveti o kadar güçlü ve ilişkinin süresi o kadar uzun olur. Geleceği olan bir ilişkiye dair beklentilerin karşılanmasında bu yakınlık ve kendini açma önemli bir rol oynar. Kişinin kendisini açması için

içindeki özel duyguları (gizli arzuları ve kişisel dürtüleri) paylaşmasıyla mümkündür. Bu da ilişkideki yakınlığa yeni bir seviye getirir.

Altman ve Taylor'a (1973) göre, öncelikle hızı dikkatli bir biçimde ayarlandığında açılma sevgiye yol açacaktır. Eğer taraflardan biri bu yakınlığa çok erken girmeye çalışırsa karşısındakinden savunmacı bir tavırla karşılaşır. Açılmada sevgiyi bir karşılıklılık kuralı belirlemektedir. Eğer bu yaklaşma düzeyi ve hızı karşılıklı olarak benzer bir şekilde olursa; insanlar karşısındaki kişiyi sevmeye yatkındırlar. Eğer kişi kendisi daha fazla bilgi paylaşırsa açık vermiş gibi; karşısındaki daha fazla bilgi paylaşırsa tehdit altında hisseder.

1.2.4. Walster'in Romantik Aşk Kuramı

Walster'in (1978) kuramına göre insanlar duygularını fiziksel ve sosyal çevre koşullarına göre yorumlamaktadırlar. Kişiler fiziksel bir deneyim yaşadıklarında; hızlı kalp atışı, terleme vb, bunun bir duygudan kaynaklandığını düşünme eğilimindedirler. Eğer kişi bu fiziksel deneyimlerini mantıklı bir şekilde (ilaç kullanımı, kalp krizi vb.) açıklayamadıklarında sebebini yakınlarında bulunan kişide arayacaklar ve ona aşık olduklarına inanacaklardır (Walster, Berscheid, 1978). Berscheid ve Walster'a (1978) göre tutkulu aşk bir insanı "içine çekme" olarak ifade edilir iken; Kahn (1984) arkadaşça sevginin birlikte yaşayan iki insanın birbirlerine karşı hissettikleri şefkat duygusundan kaynaklandığını ileri sürmektedir.

Fiziksel çekiciliğe dayanan romantik aşk, genellikle çok hızlı başlamakta, tamamen şiddetli duygular içermekte, ancak yoğunluğunu çok hızlı tüketmektedir (McClahan, Gold, Lenney, 1989).

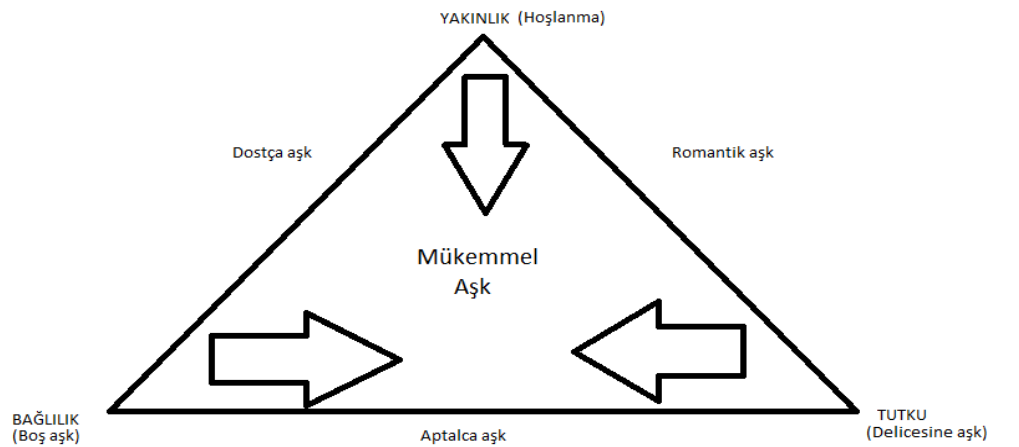
Buraya kadar aktarılan bu kuramlardan görüldüğü üzere; her kuram aşka ve romantik ilişkilere farklı bakmaktadır. Evrimsel kuram; romantik ilişkileri türü devam ettirmek için gerekli bir olgu olarak görürken; psikanalitik yaklaşım cinsel ve birincil yakınlık ihtiyaçlarının karşılanması için bir araç olarak yaklaşmaktadır. Altman ve Taylor'ın teorisine göre romantik ilişkiler; kişilerle yakınlık ve bağlanmanın kurulmasıyla ortaya çıkmaktadır. Son olarak Walster'in romantik aşk kuramında ise aşk fiziksel bir çekim olarak ortaya çıkmakta ve duygusaldan çok fiziksel bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Bu kuramlar yapılan bazı ampirik çalışmalarla da desteklenmiştir (Hortaçsu, 1997; Blood, Wolfe, 1965; McClahan ve ark., 1989).

1.2.5. Sternberg Üçgenel Aşk Teorisi

İnsanlar birbirleriyle aşk hakkında konuştuklarında, aynı şeyden bahsedip bahsetmediklerinden emin olamazlar. Bunun sebebi herkesin aşk tanımı ve aşktan beklentisinin farklı olmasıdır. Kimine göre aşk, fiziksel çekim ve tutku iken; kimilerine göre uzun süren bir duygu halidir. Kimi ilk görüşte aşka inanırken; kimileri aşkı inşa etmenin yıllar süreceğini düşünür. Aşk ile ilgili tüm kuramlarda farklılık görülmesi de bundan kaynaklanmaktadır.

Üçgen aşk kuramı, kişilerarası ilişkilerdeki aşk kavramını açıklamak için Sternberg tarafından geliştirilmiştir. Sternberg bu kuramda aşkın türlerini açıklarken üç farklı alt ölçekten bahseder: yakınlık, tutku ve bağlılık. Kurama göre yakınlık, paylaşım ve kendini açmayı; tutku, uyarılma ve cinselliği; bağlılık ise ilişkinin kısa vadede varlığı, uzun vadede devamı ile ilgili karar süreçlerini içermektedir. “Yakınlık”, bir ilişki içindeki duygusallığı ifade ederken; “Tutku”, güdüsel olarak ortaya çıkan arzuları; “Bağlılık” ise zihinsel, bilişsel süreçleri ifade etmektedir. Aynı şekilde yakınlık “sıcak”, tutku “ateşli”, bağlılık ise “soğuk” ile ilişkili değerlendirilebilir. Bu üç temel bileşenin sınıflandırılmış sekiz olası alt seti bulunmaktadır. Tek bir element üzerine kurulan ilişkiler, iki veya daha fazla elementten oluşana oranla hayatta kalmaya daha az yatkındırlar. Aşkın farklı türleri ve aşamaları bu üç elementin farklı kombinasyonlarıyla açıklanabilir. Örneğin, her bir bileşenin anlamı, bir yetişkin romantik ilişki geliştikçe zamanla değişir.

Tablo 1.1 Sternberg Aşk Üçgeni

- 1. Aşksızlık:** Gündelik etkileşimlerimizde sıklıkla söz konusu olan durumdur. Ne yakınlık, ne tutku, ne de bağlılık elementlerinin hiçbirini içinde bulundurmaz.
- 2. Hoşlanma:** bu konuda üçgenin hiçbir kısmını oluşturmamaktadır. Sternberg hoşlanmayı karşıdakine bağlılık, sıcaklık ve yakınlık hissedilen; ancak yoğun bir tutkunun veya uzun süreli bağlılığın olmadığı gerçek arkadaşlığı oluşturduğundan bahseder.
- 3. Delicesine aşk:** Sıklıkla “ilk görüşte aşk” olarak hissettirir. Ancak, aşkın yakınlık ve bağlılık bileşenlerini içermez, birden yok olur.
- 4. Boş aşk:** Bazen güçlü bir aşk “boş aşk” a dönüşebilir. Bu tür aşklarda bağlılık kalır, ancak yakınlık ve tutku bitmiştir. Görücü usulü evliliklerin yaygın olduğu kültürlerde, ilişkiler genelde boş aşk ile başlar.
- 5. Romantik aşk:** Romantik aşklar hoşlanmada olduğu gibi birbirlerine duygusal olarak bağlıdırlar, fiziksel olarak da tutkulu bir uyarılma söz konusudur.
- 6. Arkadaşça aşk:** Sıklıkla tutkunun bittiği, ancak yoğun duygu halinin ve bağlılığın kaldığı evliliklerde görülür. Arkadaşça aşk kişilerin hayatlarını paylaştıkları kişiyle kurdukları fakat cinsel ve fiziksel arzunun kalmadığı bir kişisel ilişkidir. Bağlılık bileşenin varlığı arkadaşça aşkı, arkadaşlıktan daha güçlü kılar. Aile üyeleriyle kurulan aşk ilişkisi bu türe örnek gösterilebilir.
- 7. Aptalca aşk:** Yakınlık içermeyen ancak tutku ve bağlılık bileşenlerinin çoğunlukla bulunduğu ilişkilerdir. Yakınlık göz ardı edilip tutkuya dayalı bir bağlılık yaratılır. Zaman içinde tutku ortadan kalkınca geriye yalnızca bağlılık kalır.
- 8. Mükemmel Aşk:** Üç bileşenin bir arada bulunduğu ve üç bileşen arasında dengenin kurulduğu ilişkilerdir. Birçok kişinin arzuladığı, ancak çok az kişinin ulaşabildiği bir ilişki türüdür. Ancak bu tür bir ilişkinin kurulması, süreceği anlamına gelmez. Eğer tutku zaman içinde kaybolursa, yerini arkadaşça aşka bırakır.

Tek başına zaman; yakınlık, tutku ve bağlılığın oluşması ve gelişmesine sebep olmaz. Aşkın bu bileşenlerini bilmek, çiftlerin ilişkilerdeki görülmez tuzaklardan kaçınmalarına ve gelişmesi gereken alanlar üzerinde çalışmalarına yardımcı olabilir. Bir ilişkiyi her zaman düzeltmek için çabalamak gerekli değildir, asıl önemli olan bir ilişkinin sona geldiğini zamanında fark etmektir (Sternberg, 1986; 1988).

1.2.6.Lee'nin Aşkın Çeşitleri Teorisi

John Alan Lee, farklı cinsiyet ve yaşlardan bireylerden aldığı bilgilerle niteliksel araştırmalar yapmıştır. Yaptığı bu araştırmaların sonucunda ise aşkın doğal bir davranış değil, öğrenilen bir deneyim olduğundan bahsetmiştir. Ebeveynler, akranlar, kültürel etkiler ve tarihi değerler kişilerin aşka dair değerlerini şekillendirmede önemli rol oynar. Lee; aşk şekillerinin, hayat tarzları gibi değişebilen ve tercih edilebilen olduğunu ileri sürmüştür (1973). Bu teorisini ileri sürerken de doğada üç doğal rengin bulunduğu (kırmızı, sarı ve mavi) ve diğer bütün renklerin bu üç rengin kombinasyonu olduğu fikrine dayandırır. Kendi teorisindeki tutkulu aşk (eros), oyun gibi aşk (ludus) ve arkadaşça aşk (storge) kavramlarının da ana renkler gibi olduğundan bahsetmiştir. İkincil aşk şekilleri: mantıklı aşk (pragma), arkadaşça ve oyun gibi aşk türlerinin kombinasyonu ile; sahiplenici aşk (mania), tutkulu aşk ve oyun gibi aşkın kombinasyonu ile, özgeci aşk (agape) ise tutkulu aşk ve arkadaşça aşkın kombinasyonundan oluşmaktadır.

Ana renklerin diğer renklere göre bir üstünlüğü yoktur; kırmızı turuncudan daha çok veya daha az renkli, daha çok veya daha az değerli değildir. Benzer olarak birincil aşk çeşitleri de diğerlerinden daha iyi veya değerlidir denilemez (Lee, 1974, 1988).

EROS: Fiziksel aşkın daha önde olduğu aşk çeşididir. Genellikle güçlü bir fiziksel çekim ile başlar ve cinsel yakınlık önemlidir. Kişiler tercih ettikleri fiziksel nitelikleri tanımlarlar. Bu yüzden, tutkulu aşığı kişisel veya entelektüel özelliklerin daha önemli olduğuna inanmaya ikna etmek önemlidir. Tutkulu aşıklar aşk için risk almaya hazırdırlar ama duygusal aşırılıktan kaçınırlar. Onlar için aşk önemlidir ancak bu konuda takıntılı olmaya gerek yoktur. Nadiren sahiplenici veya kıskançtırlar.

LUDUS: Eğlencenin ön planda olduğu görece kısa süreli aşk çeşididir. Aşkı oyun oynamak olarak gören kişiler sevdikleriyle vakit geçirirler ancak birine bağlanmazlar veya samimiyet kurmazlar. Bu kişiler tıpkı bir oyundaki gibi aynı anda birden fazla kişiyle beraber olabilirler. Beraber olmak istedikleri ideal bir fiziksel tip tanımlayamazlar, vücutlar arasındaki farklılıkları umursarlar. Sevdikleri kişi yanlarında olmadığında, o zaman yakınlarındaki kadını/erkeği seçerler. Sadece ödül almakla değil, oyunun kendisinden de tatmin olurlar.

STORGE: Zamanla gelişen ve kişilerin ortak nitelikleri ve karşındakilerini önemsedikleri bir aşk türüdür. İnsanlar genelde sevdikleri insanların hangi noktalarını göz önünde bulunduklarını anımsamazlar. Bu aşk türünde, kişiler aktiviteleri ve ilgi alanları hakkında bir şeyler paylaşmayı severler. Fiziksel olarak ideal bir tip tanımlayamazlar; çünkü cinselliği kendini açmayla çok yakın

ilişkili olarak görürler, ilişkinin bu boyutu ön planda yer almaz ve zamanla ortaya çıkar. Bu tür aşk tahmin edilebilir bir hayata tekabül eder.

MANIA: Kelime anlamı olarak “mania” Yunanca “theia mania” kelimesinden gelir ve anlamı “tanrılardan gelen delilik”tir. Kıskançlık ve güvensizliğin daha baskın geldiği nispeten patolojik bir aşktır. Sahiplenici aşık asla partnerinin aşkından ve ilgisinden tatmin olmaz. Aşık sevdiğinin varlığındaki haz ile yokluğundaki çaresizlik arasında bir ileri bir geri gider. Kişinin her zaman sevdiğini kaybetme korkusu vardır ve ilişki problemlili olduğunda bile sona ermez. Sahiplenici aşıkların duygularını oyun oynar gibi aşk ile tutkulu aşk arasında sürdürdükleri söylenebilir; ancak bu kişiler her iki aşk türünde de başarısızdır.

PRAGMA: İlişkilerde kendileri için olumlu bir gelecek sağlayabileceklerine ve bu şekilde devam edeceğine inanılan baskın aşk türü. Bu aşıklar ilişkide oldukları kişiyle uyum içinde olmak isterler ve sevdikleri kişinin özgeçmişi daha önemlidir. İlişkide belli başlı kriterlere uyum aranır. Bu kriterler bazı kesimlerde ırk, sosyal sınıf, etnik köken, gelir seviyesi gibi özellikler olurken, modern toplumlarda eğitim seviyesi, ortak ilgi alanları ve dini inançlar bu kriterleri oluşturur. Mantıklı aşık kendisiyle bir şeyler paylaşabileceği ve bilinçli olarak manipüle edebileceği bir partner seçer.

AGAPE: Tutkulu aşık ve arkadaşça aşkın kombinasyonu olan agape’te, klasik dini bakış açısı içinde cömert, verici ve kendini adayan bir aşık vardır. Bu tür aşıkta, sevilen olduğu gibi kabul edilir ve tüm hatalarına rağmen sevilir ve iyilik daha ön plandadır. Bunun sebebi aşklarının karşılığını alsalar da almasalar da önem taşıması ve kişilerin sevdiklerinin diğer aktivitelerinden yeterince tatmin olabilmeleridir (Lee, 1974).

Bu teorik yaklaşım her bireyin aşkı anlayış şeklinin altı boyutlu düzeyini temsil eder. Yapısal farklılıklar; bir veya daha fazla boyutu desteklemeye yatkın olabilir (Hendrick, Hendrick, 1989). Bireyler belli bir zaman periyodunda belli bir yerdedirler ve belli özellikler gösterirler. Lee’ye göre, bireylerin içselleştirdikleri kültürel değerler ve idealler değiştikçe, aşk ilişkileri de değişiklik gösterir. Bu değişiklikler ile beraber kişilerin düşünce şekilleri ve buna bağlı olarak kişilikleri değişeceği söylenebilir. Bir sonraki başlıkta aşk şekliyle arasında ilişki olduğu düşünülen bağlanma stilleri ve yetişkin bağlanma tanıtılacaktır.

1.3. BAĞLANMA TEORİSİ

Bağlanma teorisinin biyolojik ve evrimsel temelinde, türün devamını sağlama gereksinimi yatar. Kişiler de bu gereksinimden dolayı başka kişilerle güçlü duygusal bağlar kurma eğilimindedirler. Bağlanma kavramı en temelde bebek ile annesi ya da birincil bakıcısı (bakım veren kişi) arasında

kurulan, duygusal açıdan bebeğin kendisini güvende hissetmesini sağlayan kuvvetli duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır. Anne (birincil bakıcı), bebeğin en temel gereksinimleri olan beslenme, bakım ve korunma ihtiyaçlarını karşılamakla; bu ihtiyaçlar karşılanırken de bebeğin yakınında olarak güven duygusunu oluşturmakla görevlidir. Bebekte bu güven duygusunun oluşup oluşmayacağı bağlanma figürünün verdiği tepkilere bağlıdır. Temel olarak anne ile bebek arasındaki ilişki biçimi, bağlanma türünü ve bu ilişkinin kalitesini belirleyicidir. Bu bağlanma oluşurken yaşanan ilk süreç, bebeğin açlık ve susuzluk gibi fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Bu süreci annenin bebeğine ne kadar süre ayırdığı ve bu sürenin nasıl geçirildiği takip eder. Goodfriend (1993) yaptığı çalışmada bebeklerin başka bir kişi veya nesne ile olmaktansa; annelerinin ses ve gülümsemelerini tercih ettiği bilgisine ulaşmıştır. Anne ile bebek arasındaki tensel bağın önemi, annenin bebeğini kucaklarken tenlerinin birbirine değmesiyle bağlanma arasında olumlu ilişki olduğu da bir diğer bulgudur (Troy, 1995). Bu veriye göre, araştırmacılar doğumdan sonraki ilk 45 dakikalık dönemde annelerin bebekleriyle tensel temas kurmalarını önermektedir.

Bebekler içine girdikleri yeni çevreyi araştırırken bağıllık figürlerini kullanırlar; ancak bebekler bir yandan çevreyi tanımaya çalışırken birincil bağlanma nesnesinden fazla uzaklaşmamaya da çalışır (Zeanah, 1993). Araştırma boyunca bebeğin bakıcısı ile fiziksel ve göz temasını da sürdürme isteğinde olması, bu yakınlığı koruma isteği açısından önemlidir. Bazı çalışmalarda, bakıcı bebekle aynı odada değilse ve odada yabancılar varsa, bebeğin araştırma davranışı göstermediği bulunmuştur (Ainsworth, Bell, 1970).

Ainsworth ve arkadaşları, yaptıkları bir başka çalışmada ise bağıllık türleri geliştirmişlerdir (1978). Bu bağlanma türleri; güvenli bağlanma (secure attachment), kaygılı- kaçınmacı bağlanma (anxious-avoidant attachment) ve kaygılı- kararsız bağlanma (anxious-resistant attachment)dır. Güvenli bağlanmış olarak nitelendirilen çocuklar, bakım vericilerin ayrılışından sonra geri dönmelerini memnuniyetle karşılamışlar, gerginlik ya da stres hissetmiş olmalarına rağmen de yakınlık aramışlar ve yakınlık görünce de kolaylıkla rahatlamışlardır. Kaçınan bağlanan çocukların ise, bakım vericileri ile yakınlaşmadıkları görülmüştür. Ayrıca, bakıcıları herhangi bir şekilde ortamdaki ayrılıp geri döndüğünde, hiçbir değişiklik olmamış gibi meşgul oldukları işe dikkatlerini yöneltirler. Kayıtsız bağlandığı belirtilen çocukların bakım vericilerine karşı kararsız- tutarsız (ambivalent) davranışlar gösterdikleri ve bakıcıları yanlarındayken diğer kişilerle ve çevreleriyle ilgilendikleri gözlenmiştir.

Bowlby (1969), bebeğin yaşamı boyunca sahip olacağı kişilik özelliklerinin ve diğer kişilerle kuracağı ilişkilerinin temelinde birincil bakıcı ile arasında kurduğu ilişkinin olduğunu belirtir. Collins ve Read (1990) bu etkinin yaşam boyu sürmesini içsel çalışan modellere bağlamıştır. Bireyin ilişkilerindeki duygu ve davranışlarını yönlendiren bu içsel modeller üç temel öğeden oluşur; benlik modeli, başkaları modeli ve ilişkileri ile ilgili kural ve stratejiler. 1- Benlik modeli, bireyde bilişsel-duygusal çerçevenin en önemli yapıtaşdır ve kişinin ne ölçüde sevmeye ve önem vermeye layık olduğuna ilişkin inançlardan oluşur. 2- Başkaları modeli, ihtiyaç hissettiğinde ne ölçüde ulaşılabilir ve yardıma hazır olduğuna ilişkin inançlardan oluşur. 3- İlişkileri ile ilgili ne tür bilgilere dikkat edeceğini ve bu bilgileri nasıl işleyeceğini belirleyen kural ve stratejiler. Bağlanmanın bebeğin yaşamının ilk aylarında oluştuğu bilinmesine rağmen, anneyle arasında kurduğu bu bağın; bebeğin tüm yaşamı ve diğer tüm ilişkileri üzerinde bir etkisi olacağı düşünüldükten Hazan ve Shaver tarafından “Yetişkin Bağlanma Teorisi” ortaya atılmıştır (1987). Bir sonraki başlık bu konu hakkında detaylı bilgiyi verecektir.

1.3.1. Yetişkin Bağlanma Teorisi

Bowlby ve Ainsworth’ün bağlanma teorisinin geliştirilmiş versiyonudur. Ergen ve yetişkinlerin yakın ilişkilerinde ortaya çıkan biliş, duygu ve davranışlarındaki bireysel farklılıkları açıklamak için bu teori ortaya atılmıştır. Bağlanma kuramı, içsel çalışan modellerin gelecekteki ilişkilerdeki beklenti ve açıklamalar konusunda belirleyici olduğunu öne sürmektedir, yani yapılan çalışmalar bebeklikte oluşan bağlanma yaşantılarının gelecekteki romantik ilişkiler konusunda belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Bağlanma stiline bireysel farklılıklar çocuklar ve ilk bakıcıları (genellikle anne) ile aralarındaki bağlanma ilişkileriyle başlayan önceki yakın ilişkilerdeki deneyimlerden çıkar (Hazan, Shaver, 1987). Teori ortaya ilk atıldığından beri yapılan çalışmalarda, kişilerin bağlanma stillerinin; yakın ilişkilerindeki davranışlarını ve ayrılma, boşanma ve ilişkiden tatmin olma gibi ilişkinin ölçülebilen sonuçlarını öngördüğü bulunmuştur.

Bağlanma stillerinin yetişkin bağlanma kuramındaki isimleri; güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu/kaygılı bağlanma’dır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, başkaları ile olan ilişkilere önem verirler ve onlarla kolayca yakın ilişki kurabilirler. Kendileri ve başkaları ile ilgili olumlu düşünceleri ağır basar bu nedenle terk edilme ya da çok yakınlaşma konusunda herhangi bir kaygı yaşamazlar. İlişki başlatma ve sürdürme konusunda başarılıdırlar.

Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler, başkalarının kendileri ile çok yakın ilişki kurmalarından rahatsız olup, partnerlerinin kendilerine olmak istediklerinden daha yakın olmaya çalıştıklarını

düşünmektedirler. Kendilerine karşı olumlu, başkalarına karşı olumsuz yaklaşırlar; bu nedenle yakınlık kurmamanın daha iyi olduğu inancına sahiptirler.

Saplantılı bağlanmada ise kişiler kendileri ile ilgili olumsuz düşüncelere sahipken, başkalarını idealize ederek onları daha olumlu görme eğilimindedir. Bu bireylerin tipik özellikleri arasında bağımlılık, duygusallık, onay ihtiyacı, kendini açma, tipik olmayan özellikleri arasında ise duygusal olmama, mesafeli olma, kendine güven ve soğukkanlı davranma sayılabilir (Klohn, John, 1998). Bu nedenle karşılarındaki kişiyi kaybetmek istemezler ve kişiliklerinden ödün verme pahasına bir onay arayışına girerek bağımlı bir tavır izlerler. İlişkilerinin sonlanmasına dair derin korku taşırlar. Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bireyler, romantik ilişkilerde istenilen ölçüde yakınlık kurmaktan kaçınarak partnerlerinin kendilerini gerçekten sevmediklerini ve birlikteliği sürdürmek istemediklerini düşünmektedirler. Bu kişiler hem kendi, hem de başkaları ile ilgili olumsuz düşüncelere sahiptirler. Kişi kendini sevmeye layık görmezken, diğer kişilere de güvenmez (Bartholomew, Shaver, 1998).

Yetişkinlerdeki bu bağlanma stillerinin romantik ilişkilerinde geçerli olduğu kadar; diğer insanlarla olan tüm arkadaşlık türlerinde de etkilidir. Bağlanma türleri, kişilik özelliklerini tahmin edebildiği kadar kişilerin yaşayacakları romantik ilişkiyi de tahmin edebileceği öngörüldüğü için araştırmalarda beraber bakılmıştır (Noffle, Shaver, 2006; White, Hendrick, Hendrick, 2004).

Bağlanma stilleri ile aşk biçimleri arasındaki ilişkiler konusunda elde edilen ve bağlanma stillerine ilişkin kuramsal tanımlamalar açısından en dikkat çekici olan bulgu, kayıtsız bağlanma stili ile özgeci, arkadaşça, tutkulu ve sahiplenici aşk biçimleri arasında negatif, oyun gibi aşk biçimi arasında pozitif bir ilişkinin bulunmasıdır. Bartholomew ve Horowitz (1991) kayıtsız bağlanma stiline sahip olan bireylerin özerkliğe çok önem verdiklerini ve yakın ilişkilerin gerekli olmadığını düşündüklerini; Klohn ve John (1998) ise bağımsızlık, yetkinlik, mantıklı olma ve alaycılığın kayıtsız bağlanma stiline tipik, yapışma, sevecenlik, kıskançlık ve incinebilirliğin ise tipik olmayan özellikleri olduğunu belirtmektedirler. Bu tanımlamalarda belirtilen özelliklere sahip olan bireylerin oyun gibi aşk türü dışındaki herhangi bir aşk türünü tercih etmemeleri doğaldır.

Bir diğer araştırma ise saplantılı bağlanma gösteren kişilerin sahiplenici ve özgeci aşk türlerinde yüksek puanlar aldıklarını bulmuştur. Güvenli bağlanan kişilerin tutkulu aşk ve özgeci aşkın birleşimini yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Oyun gibi aşk ile kayıtsız bağlanmanın ilişkili olduğu ancak bu ilişkinin diğer araştırmalar kadar güçlü olmadığını belirtmişlerdir. Yine arkadaşça aşkın kayıtsız bağlanma ile negatif bir yönde ilişkili olduğu da bir diğer bulgudur (Feeney, Noller, 1990).

1.4.BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Beş Faktör Kişilik Modeli duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk olmak üzere beş yüzeyden oluşur. Beş-faktör model bir teori değildir; ancak özellik teorisinin terimlerini almasına rağmen, kişiler zamanla sabitleşen bireysel farklılıklarla betimlenirler, durumlar arasında tutarlılık gösterebilirler ve düşünce, duygu ve davranış özellikleri içerirler (Eysenck, Eysenck, 1985).

Bu beş faktörün uzun periyotlar boyunca ve farklı kültürlerde de genel olarak sabit kaldığı kanıtlanmıştır (McCrae, Costa, 1994; 1997). Beş faktör modeli kişilik özelliklerini hiyerarşik bir biçimde genel yapılardan (beş faktör) özel yapılara (her faktörün yüzeyleri) doğru yerleştirir (McCrae, Costa, 1996).

Beş faktör kişilik modelinde yer alan boyutlar, olumsuz (düşük) ve olumlu (yüksek) olmak üzere iki noktadan oluşmaktadır. Örneğin, dışadönüklük faktörü olumlu yani ölçekten yüksek puan almayı ifade ederken; nevroitiklik olumsuzluğu yani ölçekten düşük puan almayı belirtmektedir (Solmuş, 2004). Bu başlık altında kişiliğin beş boyutu tek tek açıklanacaktır.

Dışadönüklüğün sosyallik, atılganlık ve kendini ifade edebilmenin birleşiminden oluştuğu söylenebilir. Dışadönük olan birey, bireyin hayat dolu, neşeli, heyecanlı, konuşkan, girişken, liderlik ve sosyal olma gibi özellikler gösterir. Dışadönüklük faktörü temel belirleyicileri olarak, baskınlık ve aktifliği belirtilmektedir (Sommer ve ark., 2002; Solmuş, 2004).

Sorumluluk; disiplinli olmayı, dikkatliliği, kararlılığı, sorunlarla başa çıkabilmek için hazırlıklı olmayı, değerlerine belirgin bağlılığı, başlanan bir işi bitirebilme becerisini ve planlılığı tanımlamaktadır (Solmuş, 2008). Yapılan araştırmalarda sorumluluk düzeyi yüksek olan evli bireylerin eşlerine, sorumluluk düzeyi düşük olanlara göre daha fazla bağlılık gösterdikleri bulunmuştur (Cloninger, 2000; akt., Solmuş, 2003).

Uyumluluk boyutu, bakım verme, esneklik, alçak gönüllülük, destekleyicilik ve duygusal yakınlığı ifade etmektedir. Uyumluluk faktörü yüksek olan kişiler, başkalarını seven, nazik, saygılı, merhametli, verici olan, sosyal ilgisi olan insanlardır. Uyumluluğun düşük seviyede olması durumunda ise kişiler düşmanlık, kişilerarası ilişkilerde sorun yaşayan, kıskanç ve kindar kişilik özellikleri gösterirler (McCrae, John, 1992).

Duygusal dengeli bireyler, kendilerine güvenleri yüksek, genellikle sakin, uysal, yoğun duygusal iniş çıkışlar göstermeyen ve olumlu duygulanım yaşamaya eğilimli bireylerdir (McCrae ve ark., 1992). Duygusal denge faktörü, nevrozizm kavramıyla bağdaşmakta ve nevrozizm puanları düşük olan bireyler endişeli, güvensiz, sinirli, kaygılı gibi özelliklerle tanımlanmaktadır (Somer ve ark., 2002). Duygusal dengeleri düşük olan yani nevrozik bireyler, uzun süreli olumsuz duygulanımlar yaşamaya eğilimlidirler. Bu bireyler uzun süreli stres yaşamakta ve duygularını stabil tutamamaktadırlar (Bruck, Allen, 2003). İlişki kurmakta ve kurdukları ilişkilere bağlanmakta zorluk yaşamaktadırlar. Bu bireyler, gerçekçi olmayan düşünme biçimleri, kendilerine saygılarının düşük olması, dürtü denetimlerinin yeterince gelişmemiş olması ve etkin olmayan başa çıkma yöntemleri nedeniyle sürekli olarak engellenmeler, suçluluk duyguları ve depresyon yaşamaktadırlar (Solmuş, 2004). Anksiyete, depresyon, kırgınlık, sıkıntı gibi olumsuz duyguların nevrozizmin temelini oluşturduğu pek çok araştırmacının üzerinde görüş birliğine vardığı bir konudur (McCrae ve ark., 1987).

Deneyime açıklık faktörü, üzerinde en az görüş birliğine varılan faktördür. Araştırmacılardan bazıları bu faktörü zeka olarak adlandırırken, bazıları kültür, bazıları da deneyime açıklık olarak isimlendirmişlerdir. Bu faktörden yüksek puan alan kişilerin özellikleri; analitik, karmaşık, meraklı, bağımsız, yaratıcı, geleneksel olmayan, orijinal, hayal gücü kuvvetli, cesur, değişikliği seven gibi özelliklerdir. Deneyime açık bireyler, geleneksel cinsiyet rollerini reddederler, kurallara karşı esnekler, sınanmaya mizahi bir anlayışla yaklaşır ve yeni deneyimlere karşı merakları vardır (Somer ve ark., 2002).

Kişilik özellikleri ve aşk türleri ile ilgili yapılan araştırmalara göre; duygusal yönden dengesiz (nevrozik) olarak adlandırılan kişilerin ilişkilerinde daha sahiplenici oldukları, arkadaşça aşk yaşamadıkları bulunmuştur (Woll, 1989; Middleton, Fireman, DiBello, 1993). Fehr ve Broughton (2001) da yaptıkları çalışmada duygusal olarak dengesiz kişilikle arkadaşça aşk arasında negatif bir ilişki bulmuşlardır. Dışadönük kişilik özelliklerinin bazı çalışmalarda mantıklı aşk ve arkadaşça aşk ile arasında negatif bir ilişki bulunmasına rağmen (Lester, Philbrick, 1988; Woll, 1989); Fehr ve Broughton (2001) arkadaşça aşk ve dışadönüklük arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Deneyime açık olan erkeklerin daha oyun gibi bir aşk türü yaşadıkları ancak deneyime açık kadınların aşkı daha mantıklı ve arkadaşça yaşadıkları bulunmuştur (Middleton ve ark., 1993). Kişilik alt boyutlarından uyumlu oldukları bulunan kadın katılımcıların arkadaşça aşk

yaşamaya meyilli oldukları bulunurken (Fehr, Broughton, 2001); Middleton (1993) araştırmasında uyumlu kadınların tutkulu ve özgeci aşka daha meyilli oldukları sonucuna ulaşmıştır.

1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI, PROBLEMLERİ VE ÖNEMİ

Bu bölümde araştırmanın amacı, araştırmanın problemleri ve soruları aktarılacaktır.

1.5.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada genel olarak Lee'nin 'aşkın çeşitleri' olarak betimlediği ve altı alt türden oluşan modeli üzerinde durulacaktır. Lee; yakınlık, tutku ve bağlılık kavramlarının farklı bileşimlerinden oluşan aşk türlerini açıklarken Sternberg'ün üçgensel aşk teorisinden etkilenmiş ve onun teorisini daha detaylı bir şekilde açıklamaya çalışmıştır.

Romantik ilişkilerin bireylerin yaşamında geniş bir yer kapladığı düşünüldüğünde, Lee'nin oluşturduğu bu aşk modellerinin ve bu modelleri ortaya çıkarmada etkili olduğu düşünülen kişilik özellikleri ve bağlanma stillerinin alanda önemli bir yer edinebileceği tahmin edilmektedir.

Bu çalışmayla kişilik özellikleri ve bağlanma kuramsal bir bakış açısıyla incelenecek ve duygusal olarak dengeli olan olmayan, dışadönük olan olmayan, deneyime açık olan olmayan, uyumlu olan olmayan ve sorumluluk sahibi olan olmayan bireyler ile kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma geliştirmiş bireylerin romantik ilişki yaşama şekillerinde ne yönde farklılık gösterdiklerine bakılacaktır. Kişilik özellikleri ve bağlanma türleri ile aşk türleri arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığı güvenli bir şekilde araştırılacaktır. Araştırmanın amacı, kişilik özelliklerinin aracı rolü üzerinden yetişkin bağlanma stilleri ile romantik ilişki yaşama türleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu bağlamda, bu çalışmada temel olarak aşağıdaki araştırma problemlerine yanıt aranacaktır:

1. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki türleri, kişilik özellikleri ve yetişkin bağlanma stilleri cinsiyetler arasında farklılık göstermekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile yaşadıkları romantik ilişki türleri arasında anlamlı bir ilişki var mı?
3. Üniversite öğrencilerinin yetişkin bağlanma türleri ile yaşadıkları romantik ilişki türleri arasında anlamlı bir ilişki var mı?
4. Üniversite öğrencilerinin yetişkin bağlanma türleri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki var mı?

5. Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları ilişki türleri ve yetişkin bağlanma türleri şu anda bir ilişkide olup olmadıklarına göre farklılık göstermekte midir?

1.5.2. Araştırmanın Önemi

Ortaya çıkışı antik dönemlere dayanan romantik ilişkiler ya da aşk, başta masallar olmak üzere şiir, resim gibi sanatın tüm kollarında en çok işlenen konular arasındadır. Aşktan kaynaklı problemlerin varlığı da en az kendisi kadar eskidir. Bu konudaki problemler, kişinin hayatında en önemli stres kaynağı olarak depresyonda sıkça karşılaşılan faktörler arasındadır ve sonu intihara kadar varabilir (Steinmetz, 1894; Balsler, Masterson, 1959; Lester, 2006; Staples, Widger, 2012). Hayatımızda bu kadar çok yeri olan bir konu literatürde de kendisine geniş bir yer bulmuştur. Bu konuda yapılmış çalışmalar çoğunlukla kişilerin romantik ilişkilerinden elde ettikleri tatmin, eş seçiminin neye dayanarak yapıldığı gibi başlıkları içermektedir (Kirkpatrick, Davis, 1994; Johnson, Makinen, Millikin, 2001; Buss, 1985).

Bu araştırma konuyla ilgili ülkemizde yapılmış diğer çalışmalar arasında kişilik özellikleri ve yetişkin bağlanma türleri ile romantik ilişki türleri arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk araştırma olması açısından önemlidir. Ayrıca mevcut ilişki durumunun romantik ilişki türleri ve yetişkin bağlanma ile arasındaki ilişkiye bakan ilk çalışmadır. Araştırmanın klinik psikologlara, eğitim psikologlarına ve gelişim psikologlarına alandaki çalışmalarını sırasında ışık tutacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın örnekleme, veri toplama araçları ve işlem süreci ile ilgili temel bilgiler sunulmaktadır. İlk kısımda katılımcıların demografik özellikleri yer almaktadır. İkinci kısımda araştırmada yer alan değişkenlerin ölçümünde kullanılan ölçekler tanımlanmakta ve ölçeklerin psikometrik özellikleri sunulmaktadır. Son kısımdaki işlem bölümünde ise ölçeklerin nasıl uygulandığı ele alınmaktadır.

2.1. KATILIMCILAR

Bu araştırmada uygun/elverişli örnekleme (convenience sampling) yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya 2015-2016 öğretim yılında farklı fakülte ve bölümlerde öğrenimlerine devam eden toplam 235 lisans öğrencisi katılmıştır. Katılımcılar İstanbul'da bir vakıf üniversitesinde öğrenim görmektedir. Araştırmada yer alan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 2.1'de sunulmaktadır.

Tablo 2.1. Katılımcılarla İlgili Demografik Değişkenlere İlişkin Sıklık ve Yüzdeler

Değişkenler	Sıklık (F)	Yüzde (%)
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	119	50.6
Erkek	116	49.4
<i>İlişki Durumu</i>		
İlişkisi Yok	124	52.8
İlişkisi Var	94	40.0
Sözlü/Nişanlı	9	3.4
Evli	8	3.8
Toplam	235	100

Tablo 2.1.'de görüldüğü üzere katılımcıların 119'u (%50.6) kadın, 116'sı (%49.4) erkektir. Katılımcıların yaşları 18-34 yaş aralığında değişmektedir. Katılımcıların şu anki ilişki durumlarına bakıldığında 124 kişi (%52.8) ilişkisi olmadığını, 94 kişi (%40.0) ilişkisi olduğunu, 9 kişi (%3.8) kendisinin sözlü veya nişanlı olduğunu, 8 kişinin (%3.4) ise evli olduğunu bildirdikleri görülmektedir.

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada, katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini öğrenebilmek için Kişisel Bilgi Formu; kişilerin aşkı yaşayış biçimlerini ölçmek için “Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği-Kısa Formu (LAS)”, kişilik özelliklerini ölçmek için “Beş Faktör Kişilik Envanteri-Kısa Formu (NEO-PI-R)”, kişilerin bağlanma türlerini ölçmek için “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) olmak üzere dört veri toplama aracı kullanılmıştır. Tüm bu araçlara ilişkin detaylı bilgi aşağıda sunulmaktadır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formunda, katılımcıların, cinsiyetleri, yaşları, hangi üniversitede eğitim aldıkları, okudukları bölüm, ölçeğin verildiği zamandaki ilişki durumlarına ilişkin sorular yer almaktadır.

2.2.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği

Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Formu (LAS) insanların ikili ilişkilerindeki aşk biçimlerini belirlemek amacıyla, Lee'nin (1973) aşk sınıflandırması temel alınarak Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) tarafından geliştirilmiştir. Tutkulu aşk, özgeci aşk, sahiplenici aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk olmak üzere altı farklı aşk biçimini ölçmektedir. LAS her bir aşk biçimini ölçmeye yönelik dört madde olmak üzere toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin; 8, 12, 16 ve 23. maddeleri “tutkulu aşk”; 2, 3, 17 ve 19. maddeleri “oyun gibi aşk”; 7, 14, 22 ve 24.

maddeleri “arkadaşça aşk”; 5, 11, 18 ve 20. maddeleri “mantıklı aşk”; 1, 6, 10 ve 15. maddeleri “sahiplenici aşk”; ve son olarak da 4, 9, 13 ve 21. maddeleri “özgeci aşk” ı ölçmektedir. Katılımcılar “Kesinlikle yanlış” ı işaretlemeleri durumunda 1 puan alırlarken, “Yanlış” için 2, “Kararsızım” için 3, “Doğru” için 4 ve “Kesinlikle doğru” için 5 puan almaktadırlar. Ölçekten altı ayrı puan elde edilmekte ve her bir alt ölçek için en az 4, en fazla 20 puan alınmaktadır. Bir “alt ölçek” teki puanların artması, o aşk biçiminin tercih edildiği anlamına gelmektedir. Katılımcılardan her bir ifadeyi işaretlerken şu an birlikte oldukları kişiyi; şu an birlikte oldukları biri yoksa en son birlikte oldukları kişiyi; bugüne kadar romantik ilişki yaşantıları olmadıysa ideallerindeki kişiyi düşünmeleri istenmiştir. “Kesinlikle yanlış” ile “Kesinlikle doğru” arasında değişen beş basamaklı değerlendirme ile belirtilen maddenin katılımcıyı ne kadar tanımladığını belirtmeleri gerekmektedir. Ölçek Büyüksahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından Türkçe’ ye çevrilmiştir. LAS: Kısa Formu’ nun faktör analizlerine bağlı olarak elde edilen dört maddeden oluşan alt ölçeklerinin, Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları tüm çalışmalarda, her bir alt boyut dikkate alındığında, .62 ile .88 arasında değişmektedir. Ölçeğin örneği Ek 2’ de verilmiştir.

2.2.3. Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu

Somer ve Goldberg (1999) tarafından geliştirilen 5 faktör kişilik envanterinin kısa formu, bu çalışmada katılımcıların kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Bu faktörler; dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge ve yeniliklere açıklıktır. Bu formda her faktörü 5 madde temsil etmektedir. Ölçekte toplamda 25 tane sıfat verilmiş olup, bu sıfatların kendilerini ne kadar tanımladığını belirtmeleri için “Hiç tanımlamıyorum”, “Tanımlamıyorum”, “Kısmen tanımlıyorum kısmen tanımlamıyorum”, “Tanımlıyorum” ve “Tamamen tanımlıyorum” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Cevapların puanlamaları 1 ile 5 arasında değişmektedir. İlk 5 sıfat (atak, dışadönük, sosyal, kendine güvenli, canlı/hareketli) dışadönüklüğü; 6-10. sıfatlar (çalışkan/azimli, kontrollü, sorumluluk sahibi, prensip sahibi/ilkeli, disiplinli) sorumluluğu; 11-15. Sıfatlar (uysal, uyumlu, anlayışlı, duyarlı, uzlaştırıcı) uyumluluğu; 16-20. Sıfatlar (sakin, endişesiz, huzurlu, telaşsız, rahat/tedirgin olmayan) duygusal dengeyi; 21-25. Sıfatlar (geniş görüşlü, araştırmacı/inceleyici/sorgulayıcı, gelişime açık, yaratıcı, değişikliğe açık) ise yenilere açıklık alt boyutlarını temsil etmektedir. Her bir alt ölçekten 5 ile 25 arasında puan alınır. Yapılan faktör analizi de 5 faktörle sonuçlanmıştır. Dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk, duygusal denge ve yeniliklere açıklık ölçeklerinin alfa değerleri sırasıyla; .78, .78, .80, .76 ve .82 bulunmuştur (İmamoğlu ve Beydoğan, 2011).

2.2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, yakın ilişkilerde yaşanan ve bağlanmada temel iki boyut olan kaygı ve kaçınmayı ölçmek amacıyla Fraley ve Shaver (2000) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 36 maddeden oluşan ölçekte, 18 madde ile kaygı, 18 madde ile kaçınma ölçülmektedir. Ölçeğin tek sayılarla belirtilen maddeleri (1,3,5,7,..) “kaçınma” alt boyutunu ölçerken; çift sayılarla belirtilen maddeleri (2,4,6,8,..) “kaygı” alt boyutunu ölçmektedir. Yedi basamaklı değerlendirme ile belirtilen maddenin katılımcıyı ne kadar tanımladığını belirtmesi istenmektedir (Örnek; 1 = Kesinlikle katılmıyorum, 7 = Kesinlikle katılıyorum). Katılımcı her bir alt ölçekten 18- 126 arası puan alabilir. Ölçek, Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından Türkçe’ ye çevrilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarından kaygı alt boyutu için .86, kaçınma boyutu için .90 gibi yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu gösterilmiştir. Ayrıca Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı kaçınma alt boyutu için .58 ve kaygı alt boyutu için .69 olarak bulunmuştur .

Bu ölçekten edinilen puanlar kaygı ve kaçınma alt boyutlarında değerlendirilebileceği gibi “Dörtlü Bağlanma Modeli” kapsamında da ele alınabilirler (Bartholomew & Horowitz, 1991). Buna göre; her iki boyuttan düşük puan elde edenler güvenli, her iki boyuttan yüksek puan elde edenler korkulu, kaçınmadan kaygıya görece daha yüksek puan alanlar kayıtsız ve son olarak kaygıdan kaçınmaya göre daha düşük puan alanlar saplantılı bağlanma stili içerisinde ele alınabilirler (Sümer, 2006).

2.3. İŞLEM

İlk olarak, Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği’ ni araştırmada kullanmak için ölçeğin Türkçe uyarlamalarını yapan yazarlardan elektronik posta yoluyla izin alınmıştır. Araştırma soruları çerçevesinde belirlenen veri toplama araçlarını katılımcılara uygulayabilmek amacıyla uygulama yapılacak olan vakıf üniversitesinden izin alınmıştır.

Veri toplama işlemi 29 Şubat 2016- 18 Mart 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri elden toplanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, katılımcılara gruplar halinde uygulanmıştır.

İlk olarak, katılımcılara çalışmanın içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olduğunu belirten katılımcılara tüm veri toplama araçları aynı sırada uygulanmıştır. Uygulamalar yaklaşık olarak 15-20 dakika sürmüştür.

Veri toplama işleminin tamamlanmasının ardından, katılımcılardan toplanan veriler SPSS-21 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı 21. versiyonu) kullanılarak araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılarak uygun istatistiksel işlemlerin yapılabilmesi için hazır hale getirilmiştir. Test bataryasını eksik dolduran 15 katılımcının verileri çıkarıldıktan sonra araştırma analizleri 235 katılımcının bilgileri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle demografik veriler için frekans analizi yapılarak elde edilen bulgular katılımcılara ilişkin verilen bilgilerde kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan tüm ölçek ve formların betimsel özelliklerini incelemek amacıyla ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum puan hesaplanmıştır. Ardından tüm değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini incelemek amacıyla, elde edilen verilere Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı analizi uygulanmıştır. Araştırma problemlerinin test edilmesi amacıyla uygulanacak olan “bağımsız gruplar için t-test” analizlerinden faydalanılmıştır.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bu bölümde, çalışmanın problemlerinin test edilmesi amacıyla elde edilen verilere uygulanan istatistiksel analizlerin detaylı sonuçları tablolarıyla beraber sunulmaktadır. İlk olarak, araştırmada kullanılan ölçeklerin betimsel özellikleri sunulmaktadır. İkinci olarak, kullanılan ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları bildirilmektedir. Daha sonra, katılımcıların çeşitli ölçeklerden aldıkları puanlara dayanarak grup karşılaştırmaları sonuçları detaylandırılmaktadır. Son olarak, kişilik ve bağlanma türlerinin romantik ilişki türlerini yordamasına ilişkin uygulanan regresyon analizi sonuçları sunulmaktadır.

3.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimsel Özellikleri

Araştırmada kullanılan tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt ölçekleriyle Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği; dışa dönüklük, sorumluluk, uyumluluk, duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık alt ölçekleriyle Beş Faktör Kişilik Envanteri ve kaçınma ve kaygı alt ölçekleriyle Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin betimsel özelliklerini incelemek amacıyla aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum puan, iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alfa) değerleri hesaplanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucu elde edilen değerler Tablo 3.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Ölçeklerin Betimsel Özellikleri

Ölçekler	N	\bar{X}	SS	Minimum- Maksimum
LAS	235	75.10	10.74	38-102
EROS	235	14.80	3.17	4-21
LUDUS	235	10.61	2.75	5-19
STORGE	235	12.17	4.23	4-20
PRAGMA	235	12.28	3.38	4-20
MANIA	235	12.80	2.78	5-19
AGAPE	235	12.49	3.91	4-20
DIŞAD	235	19.44	3.58	9-25
SORUM	235	20.06	3.75	8-25
UYUM	235	20.36	3.96	5-25
NEVRO	235	8.99	4.28	0-20
DENEY	235	20.17	3.73	5-25
KAÇINMA	235	54.96	20.47	19-117
KAYGI	235	63.81	18.70	18-125

Not: LAS= Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği, EROS= Tutkulu Aşk, LUDUS= Oyun Gibi Aşk, STORGE= Arkadaşça Aşk, PRAGMA= Mantıklı Aşk, MANIA= Sahiplenici Aşk, AGAPE= Özgeci Aşk, DIŞAD= Dışa Dönüklük, SORUM= Sorumluluk, UYUM= Uyumluluk, NEVRO= Duygusal Dengesizlik, DENEY= Deneyime Açıklık.

3.2. Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Birbirleriyle Olan İlişkileri

Araştırmada kullanılan değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini belirlemek amacıyla, elde edilen verilere Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizi sonuçları Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Tüm Değişkenlerin Birbirleriyle Olan Korelasyon Katsayıları

ÖLÇEKLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. EROS	1	-.033	.402**	.148*	.097	.364**	.111	.051	.054	-.209**	.013	-.340**	-.037
2. LUDUS		1	-.152*	-.026	.068	-.024	.084	-.084	-.214**	.039	-.093	.014	.020
3. STORGE			1	.213**	.030	.175**	.117	.082	.184**	-.217**	.136*	-.290**	.004
4. PRAGMA				1	-.033	.175**	.060	.212**	.143*	-.130*	.113	.031	-.077
5. MANİA					1	.377**	-.027	-.059	-.045	.167*	-.010	-.094	.518**
6. AGAPE						1	.033	.062	.094	-.095	-.049	-.260**	.317**
7. DIŞAD							1	.201**	.110	-.104	.394**	-.141*	-.111
8. SORUM								1	.408**	-.254**	.248**	.036	-.025
9. UYUM									1	-.346**	.368**	-.114	.082
10. NEVROTİK										1	-.234**	.213**	.045
11. DENEYİM											1	-.044	-.018
12. KAÇINMA												1	-.022
13. KAYGI													1

* p<.05

** p<.001

Not: EROS= Tutkulu Aşk, LUDUS= Oyun Gibi Aşk, STORGE= Arkadaşça Aşk, PRAGMA= Mantıklı Aşk, MANİA= Sahiplenici Aşk, AGAPE= Özgeci Aşk, DIŞAD= Dışadönüklük, SORUM= Sorumluluk, UYUM= Uyumluluk, NEVROTİK= Duygusal Dengesizlik, DENEYİM= Deneyime Açıklık, KAÇINMA= Kayıtsız Bağlanma, KAYGI= Saplantılı Bağlanma.

Tablo 3.2 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin yaşadıkları aşk türlerinden tutkulu aşk alt boyutunun duygusal dengesizlik kişilik özelliği ($r=-.209$ $p<.01$) ve kaçınma (kayıtsız) bağlanma ($r=-.340$ $p<.01$) ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmektedir. Oyun gibi aşk alt boyutunun uyumluluk ($r=-.214$ $p<.01$) kişilik alt boyutu ile ilişkisi ise anlamlı biçimde negatif yöndedir. Arkadaşça aşkın kişilik alt boyutlarından uyumluluk ($r=.184$ $p<.01$) ile pozitif yönde ve

duygusal dengesizlik ($r=-.290$ $p<.01$) ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır. Mantıklı aşkın kişilik özelliklerinden sorumluluk ($r=.212$ $p<.01$) ve uyumluluk ($r=.143$ $p<.05$) ile pozitif yönde, duygusal dengesizlik ($r=-.130$ $p<.05$) ile negatif yönde anlamlı biçimde ilişkili olduğu görülmektedir. Romantik ilişki türlerinden sahiplenici aşk kişilik alt boyutlarından duygusal dengesizlik ($r=.167$ $p<.05$) ve bağlanma alt boyutlarından kaygılı (saplantılı) bağlanma ($r=.518$ $p<.01$) ile pozitif yönde anlamlı biçimde ilişkilidir. Bağlanma alt türlerinden kaçınmanın kişilik alt türlerinden dışadönüklük ($r= -.141$ $p<.05$) ile arasında negatif, nevrotiklik ($r= .213$ $p<.001$) ile arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bağlanmanın diğer alt türü olan kaygının ise hiçbir kişilik alt ölçeğiyle arasında korelasyonel bir ilişkisi bulunmamıştır.

3.3 Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerinden olan kişilik özellikleri, bağlanma türleri ve alt boyutlarıyla birlikte romantik ilişki yaşama türleri ile demografik değişkenlerden biri olan cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

3.3.1 Romantik İlişki Türlerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki türlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla katılımcıların Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden aldıkları puanlara bağımsız gruplar için t-testi analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.3'te sunulmuştur.

Tablo 3.3. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği' nden Alınan Puanlar İçin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu

	Cinsiyet	\bar{X}	SS	Sd	N	t
EROS	<i>Kadın</i>	14.73	3.25	235	119	-.358
	<i>Erkek</i>	14.88	3.09		116	
LUDUS	<i>Kadın</i>	9.92	2.51	235	119	-4.005*
	<i>Erkek</i>	11.32	2.81		116	
STORGE	<i>Kadın</i>	12.30	4.28	235	119	.485
	<i>Erkek</i>	12.03	4.20		116	
PRAGMA	<i>Kadın</i>	12.30	3.32	235	119	.119
	<i>Erkek</i>	12.25	3.46		116	
MANİA	<i>Kadın</i>	12.78	2.84	235	119	-.127
	<i>Erkek</i>	12.82	2.73		116	
AGAPE	<i>Kadın</i>	11.28	3.57	235	119	-5.041*
	<i>Erkek</i>	13.72	3.86		116	

$p < .001$

Tablo 3.3'te görüldüğü üzere Ludus alt ölçeğinde erkek katılımcılar (\bar{X} = 11.32) kadın katılımcılara (\bar{X} = 9.92) göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır (t = -4.005 $p < .001$). Aynı şekilde erkek katılımcıların (\bar{X} =13.72) kadın katılımcılara kıyasla (\bar{X} = 11.28) Agape alt ölçeğinde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir (t = -5.041 $p < .001$). Bu ölçeğin diğer alt boyutlarına baktığımızda kadın ve erkek katılımcıların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Katılımcıların ölçekten aldıkları puanlara bakıldığında erkek katılımcıların Eros, Storge, Pragma ve Mania alt ölçeklerinden sırasıyla aldıkları puanlar (\bar{X} = 14.88, 12.03, 12.25, 12.82); kadın katılımcıların aldıkları puanlardan (\bar{X} = 14.73, 12.30, 12.30, 12.78) anlamlı düzeyde farklı değildir (t = -.358, .485, .119, -.127 $p > .001$).

3.3.2 Kişilik Özelliklerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla katılımcıların Beş Faktör Kişilik Envanteri'nden aldıkları puanlara bağımsız gruplar için t-testi analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.4'te sunulmuştur.

Tablo 3.4. Beş Faktör Kişilik Envanteri'nden Alınan Puanlar İçin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu

	Cinsiyet	\bar{X}	SS	Sd	n	t
DIŞAD	<i>Kadın</i>	19.04	3.55	235	119	-1.726
	<i>Erkek</i>	19.84	3.57		116	
SORUM	<i>Kadın</i>	20.26	3.36	235	119	.813
	<i>Erkek</i>	19.86	4.12		116	
UYUM	<i>Kadın</i>	20.53	4.16	235	119	.656
	<i>Erkek</i>	20.19	3.76		116	
NEVRO	<i>Kadın</i>	9.64	4.37	235	119	2.369*
	<i>Erkek</i>	8.32	4.11		116	
DENEY	<i>Kadın</i>	20.40	3.49	235	119	.917
	<i>Erkek</i>	19.95	3.97		116	

p<.001

Not= DIŞAD= Dışadönüklük, SORUM= Sorumluluk, UYUM= Uyumluluk, NEVRO= Nevrotiklik, DENEY= Deneyime açıklık.

Tablo 3.4'te görüldüğü üzere sadece Duygusal Dengesizlik (Nevrotizm) alt ölçeğinden, kadın katılımcılar (\bar{X} = 9.64) erkek katılımcılara (\bar{X} = 8.33) göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır (t = 2.369 p<.001). Ölçeğin diğer alt boyutları olan Dışa Dönüklük alt ölçeğinde kadın (\bar{X} = 19.04) ve erkek (\bar{X} = 19.84) katılımcılar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamaktadır (t= -1.726 p> .001). Sorumluluk, uyumluluk ve deneyime açıklık alt boyutlarında da alınan puanlara göre kadın ve erkek arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kadın katılımcıların bu alt ölçeklerden aldıkları puanlar sırasıyla (\bar{X} = 20.26, 20.52, 20.40) olurken; erkek katılımcıların aldıkları puanlar ise (\bar{X} = 19.86, 20.19, 19.95) şeklindedir. Bu puanlar arasındaki karşılaştırma hesaplandığında

sorumluluk $t = .813$ $p > .001$; uyumluluk $t = .656$ $p > .001$ ve deneyime açıklık $t = .917$ $p > .001$ sonuçları elde edilmiştir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda kişilik özellikleri bakımından -duygusal dengesizlik alt boyutu dışında- cinsiyet değişkenine bağlı farklılık görülmemiştir.

3.3.3 Bağlanma Türlerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin bağlanma türlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla katılımcıların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nden aldıkları puanlara bağımsız gruplar için t-testi analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.5'te sunulmuştur.

Tablo 3.5. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nden Alınan Puanlar İçin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu

	Cinsiyet	\bar{X}	SS	Sd	N	t
KAÇINMA	<i>Kadın</i>	57.80	20.20		119	
	<i>Erkek</i>	52.01	16.60	235	116	2.388*
KAYGI	<i>Kadın</i>	64.98	21.68		119	
	<i>Erkek</i>	62.60	19.16	235	116	.890

$p < .001$

Tablo 3.5'te de görüldüğü üzere; kaçınma alt ölçeğinde kadın katılımcılar ($\bar{X} = 57.80$) erkek katılımcılara göre ($\bar{X} = 52.01$) anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır ($t = 2.388$ $p < .001$).

Kaygı alt ölçeğinde alınan puanlarda ise kadın katılımcılar ($\bar{X} = 64.98$) ile erkek katılımcılar ($\bar{X} = 62.60$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t = .890$ $p > .001$).

3.4. İlişki Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerinden olan kişilik özellikleri, bağlanma türleri ve alt boyutlarıyla birlikte romantik ilişki yaşama türleri ile demografik değişkenlerden biri olan ilişki durumu değişkeni arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

3.4.1. Romantik İlişki Türlerinin İlişki Durumu Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki türlerinin mevcut ilişki durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla katılımcıların Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden aldıkları puanlara bağımsız gruplar için t-testi analizi uygulanmıştır. “Sözlü/Nişanlı” ve “Evli” grupları İlişkisi Var grubuna dahil edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.6’da sunulmuştur.

Tablo 3.6. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden Alınan Puanlar İçin İlişki Durumu Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu

	İlişki Durumu	\bar{X}	SS	Sd	n	t
EROS	İlişkisi Yok	13.60	2.88	235	124	-6.405*
	İlişkisi Var	16.08	2.79		111	
LUDUS	İlişkisi Yok	10.76	2.71	235	124	.456
	İlişkisi Var	10.58	2.85		111	
STORGE	İlişkisi Yok	11.47	3.81	235	124	-2.286*
	İlişkisi Var	12.77	4.57		111	
PRAGMA	İlişkisi Yok	12.16	3.33	235	124	.667
	İlişkisi Var	11.86	3.22		111	
MANİA	İlişkisi Yok	12.70	2.60	235	124	-1.034*(?)
	İlişkisi Var	13.09	2.90		111	
AGAPE	İlişkisi Yok	11.77	3.81	235	124	-2.759*
	İlişkisi Var	13.19	3.69		111	

$p < .001$

Tablo 3.6’den elde edilen sonuçlara göre; kendisini herhangi bir ilişki içerisinde tanımlayan katılımcılar ($\bar{X} = 16.08$) ilişkisi olmayan katılımcılara göre ($\bar{X} = 13.60$) tutkulu aşk alt ölçeğinden anlamlı ölçüde daha fazla puan almışlardır ($t = -6.405$ $p < .001$). Arkadaşça aşk alt ölçeğinden, ilişkisi olan katılımcılar ($\bar{X} = 12.77$), ilişkisi olmayan katılımcılara ($\bar{X} = 11.47$) göre anlamlı derecede fazla puan almışlardır ($t = -2.286$ $p < .001$). Kendisini ilişkide tanımlayan katılımcılar ($\bar{X} = 13.09$) sahiplenici aşk ölçeğinden kendisini ilişkide tanımlamayan kişilerden ($\bar{X} = 12.70$) daha fazla puan aldıkları görülmektedir ($t = -1.034$ $p < .001$). Tabloya göre ilişkisi olan katılımcılar ($\bar{X} = 13.19$), ilişkisi olmayan katılımcılara ($\bar{X} = 11.77$) göre özgeci aşk alt ölçeğinde de anlamlı derecede fazla puan almışlardır ($t = -2.759$ $p < .001$). Oyun

gibi aşk alt ölçeğinden ilişkisi olan ($\bar{X}= 10.58$) ve olmayan ($\bar{X}= 10.76$) katılımcıların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=.456 p>.001$). Kendisini ilişki içinde tanımlayan ($\bar{X}= 11.86$) ve tanımlamayan ($\bar{X}= 12.16$) katılımcılar mantıklı aşk alt ölçeğinden anlamlı ölçüde farklı puan almamışlardır ($t= 667 p>.001$).

3.4.2. Bağlanma Türlerinin İlişki Durumu Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin bağlanma türlerinin mevcut ilişki durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla katılımcıların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri' nden aldıkları puanlara bağımsız gruplar için t-testi analizi uygulanmıştır. “Sözlü/Nişanlı” ve “Evli” grupları İlişkisi Var grubuna dahil edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.7’de sunulmaktadır.

Tablo 3.7.Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri' nden Alınan Puanlar İçin İlişki Durumu Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu

	İlişki Durumu	\bar{X}	SS	Sd	N	T
KAÇINMA	<i>İlişkisi Yok</i>	61.36	18.22		123	
	<i>İlişkisi Var</i>	48.49	16.41	235	112	5.383*
KAYGI	<i>İlişkisi Yok</i>	64.15	21.43		123	
	<i>İlişkisi Var</i>	62.80	18.90	235	112	.486

$p<.001$

Tablo 3.7’de görüldüğü gibi kendisini herhangi bir ilişki içerisinde tanımlamayan katılımcılar ($\bar{X}=61.36$), kaçınma alt ölçeğinden kendisini herhangi bir ilişki içerisinde tanımlayan katılımcılara ($\bar{X}= 48.49$) kıyasla anlamlı derecede fazla puan almışlardır ($t= 5.383 p<.001$). Kaygı alt ölçeğinde ise kişilerin ($\bar{X}= 64.15$ ve $\bar{X}= 62.80$) herhangi bir ilişki durumunda olup olmamalarına bağlı olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t= .480 p>.001$).

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin romantik ilişki yaşayış türlerini bağlanma ve kişilik özellikleri çerçevesinde inceleyerek aralarındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, üniversite öğrencilerinin demografik bilgileri, ilişkilerindeki tutumları, yatkın oldukları kişilik özellikleri, ilişkilerinde yaşadıkları genel duyguları incelenmiştir. Ayrıca araştırma soruları kapsamında katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar arasında cinsiyete, mevcut ilişki durumlarına ve yaşa bağlı olarak farklılık gösterip göstermediklerine de bakılmıştır. Bu bölümde, çalışmada araştırılan araştırma problemlerine ilişkin olarak 235 katılımcıdan elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda ortaya konan bulguların ilgili literatür ışığında tartışılarak yorumlanması yer almaktadır.

4.1. Aşka İlişkin Tutumlar, Bağlanma Stilleri ve Kişilik Özellikleri Açısından Cinsiyet Farklılıkları

Araştırmanın dördüncü probleminde bakılan değişken cinsiyettir ve “Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki türleri, kişilik özellikleri ve yetişkin bağlanma stilleri cinsiyetler arasında farklılık göstermekte midir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu araştırma problemini cevaplamak adına kişilerin alt ölçeklerden aldıkları puanlara cinsiyet değişkenine bağlı olarak t test uygulanmıştır.

Aşka İlişkin Tutumların Cinsiyet Bakımından Farklılıkları

Elde edilen sonuçlara göre; kadın ve erkek katılımcıların puanlarının ortalamaları arasında iki aşk türünde anlamlı fark bulunmuştur. Erkek katılımcıların oyun gibi aşk (LUDUS) ve özgeci aşk (AGAPE) puanlarının ortalaması kadın katılımcıların aynı aşk türüne ilişkin puanlarının ortalamasından anlamlı düzeyde fazladır. Diğer aşk türleri bakımından cinsiyetler arasında bir fark bulunmamıştır. Literatürde bu konu ile ilgili yapılmış araştırmalarda kadın ve erkeklerin aşka ilişkin tutumları arasında farklılık olduğu bulunmuştur, ancak bu bulguların her zaman birbirleriyle tutarlı olduğunu söylemek zordur. Bu alanda yapılmış olan çalışmalardan Hendrick ve Hendrick (1995) çalışmalarında erkeklerin oyun gibi aşk boyutlarında daha yüksek puan aldıklarını belirtirken, kadın katılımcıların ise arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk boyutlarından daha yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Buna karşın özgeci aşk boyutunda ise kadın ve erkek katılımcılar arasında bir fark bulunmamışlardır. Ancak Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004) erkeklerin özgeci aşk puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Neto yaptığı araştırmasında da oyun gibi aşk ve özgeci aşk stillerinde erkeklerin kadınlardan daha yüksek puan aldığı sonucunu elde etmiştir (1993). Erkeklerin özgeci aşk stilinde kadınlardan daha yüksek puan almış olması Frazier, Esterly (1990) ve Neto (1993)'nun yaptıkları çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Frazier ve Esterly bu farklılığı erkeklerin ilişkilerine kadınlardan daha duygusal olarak bağlandıkları şeklinde açıklamışlardır. Erkeklerin daha özgeci olmaları, kadınlara kıyasla kaybetme korkusunu daha fazla hissetmelerinden ileri gelebilir (Neto, 1993). Bu araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmada literatürle tutarlı sonuçların bulunduğu söylenebilir.

Özgeci aşk; daha önce belirtildiği gibi; koşulsuz bir sevgi, önem verme, ön planda tutma, bağışlama, özveride bulunma, boyun eğici ve koşulsuz desteklemeyi içerir. Cinsiyetlere yönelik stereotiplere bakıldığında, özgeci aşkın içerdiği bu özelliklerin kadınlarda daha yaygın olması öngörülür. Batıda yapılan araştırmalar genelde cinsiyet farklılığı olduğunu bulmaz iken; Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004)'nin çalışmasında özgeci aşka dair elde edilen sonuçların bu çalışmayla benzerlik göstermesi kültürel bir sebebi akla getirir. Aynı şekilde Kaya ve Uysal (2015)'in yaptıkları çalışmada da erkeklerin boyun eğici davranış eğilimlerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak bu konuda evrensel anlamda kesin bir yargıya varmak henüz mümkün değildir ve bu alanda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Oyun gibi aşk; eğlencenin ön planda olduğu, bağlanma ve samimiyetin görülmediği, kişilerin aşkı bir oyun gibi gördüğü aşk çeşidi olarak tanımlanmıştır. Bu aşk türüne yatkın kişiler birden fazla

kişiyile ilişki kurmaktan çekinmezler ve ilişkide bir galibiyet peşindedirler, cinsellik ve fiziksel çekim ön plandadır. Tüm bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda, erkeklerin bu ilişki türünü daha fazla yaşadığı akla yatkındır. Nitekim çalışmada da erkeklerin oyun gibi aşkı kadınlardan daha fazla yaşadığı anlamlı bulunmuştur. Kültürel bakış açısıyla, kadınlar daha samimi ve karşısındakine bağlı bir ilişki arayışındadırlar. Bunun sebebi olarak kadına, belli bir yaşa geldiğinde evlenme ve çocuk sahibi olma sorumluluklarının yüklenmesi ile birlikte kadının da bu role kendini yakın hissetmesi olabilir. Türk toplumunda erkeklerin daha flörte yakın davranışlar göstermesi daha onaylanır bir durumdur. Özellikle sadakatsizlik durumunda “Erkektir yapar.” savunması bunun toplumun çoğunluğu tarafından daha kabul edilir olduğunu göstermektedir. Literatürde baktığımızda bu çalışmayla tutarlı olarak Hendrick ve Hendrick (1992) de erkeksi cinsiyet rolü yönelimli kişilerin oyun gibi aşka daha yatkın olduklarını ortaya koymuşlardır. Yapılan bir başka çalışmada ise erkeklerin kadınlara oranla daha geleneksel cinsiyet rolü tutumlarını benimsediklerine dair bulgulara ulaşılmıştır. “Geleneksel cinsiyet rolü”, kadın ve erkeğin toplum tarafından günlük yaşam içinde oynamaları beklenen roller, görevler ve sorumluluklar olarak açıklanmıştır. Örnek vermek gerekirse, evin geçiminin sağlanması erkeğin görevi olarak görülürken, kadından evlenince işten ayrılıp çocuklarına bakması görevi yüklenir (Kaya, Uysal, 2015).

Tüm bu bulgular ışığında cinsiyetin aşka ilişkin tutumlar üzerinde etkili bir değişen olduğu söylenebilir.

Kişilik Özelliklerinin Cinsiyet Bakımından Farklılıkları

Kişilik özellikleri açısından kadın ve erkek katılımcıların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakıldığında ise beş kişilik alt ölçeğinden yalnızca “duygusal dengesizlik (nevrotizm)” kişilik özelliğinde bir fark bulunmuştur. Kadın katılımcılar erkek katılımcılara kıyasla duygusal dengesizlik alt ölçeğinden anlamlı derecede fazla puan almışlardır. Duygusal açıdan dengesiz yani nevrotik bireyler olumsuz duygulanımlara; buna bağlı olarak da depresyona eğilimlidirler. Uzun süreli stres yaşarlar ve duyguları değişkendir. Gerçekçi olmayan düşünme biçimlerine yatkındırlar ve dürtülerini kontrol etmede zorlanırlar. İlişki kurmakta ve kurdukları ilişkilere bağlanmakta zorluk yaşamaktadırlar. Yapılan araştırmalara bakıldığında; kadınların erkeklerden daha fazla depresyon yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca duygusal açıdan hassas ve daha kırılgan oldukları da elde edilen bulgular arasındadır (Nolen-Hoeksema, 2001;). Bu çalışmadan elde edilen bulgular da stereotipik görüşü destekler niteliktedir. Bu stereotip; olumsuzluklardan daha kolay etkilendikleri ve kişilerarası ilişkilerinde kendilerini feda edici boyutta verici oldukları

yönündedir. Bu da kadınların daha muhtaç olarak görülmesine neden olmaktadır. Kadınların erkeklere kıyasla daha nevrotik özellikler gösterdiği literatürde elde edilen bulgular arasındadır (Lele, 2007; White, Hendrick, Hendrick, 2004; Engel, Olson, Patrick, 2002).

Tek bir kişilik özelliği ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmasından dolayı, cinsiyet ve kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır demek zordur. Ancak bulunan ilişki literatürdeki benzer konularda yapılan çalışmalar arasında en çok tutarlılık gösteren ilişkidir.

Bağlanma Stillerinin Cinsiyet Bakımından Farklılıkları

Bağlanma stili puanları karşılaştırıldığında, kadın ve erkek katılımcıların kayıtsız bağlanma (kaçınma) puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, kadın katılımcıların kayıtsız bağlanma puanları erkek katılımcılara kıyasla anlamlı derecede daha yüksektir. Kayıtsız bağlanma (kaçınma) stiline sahip bireyler, başkalarının kendileri ile çok yakın ilişki kurmalarından rahatsız olurlar, kendilerine karşı olumlu yaklaşımlarına rağmen başkalarına karşı olumsuz yaklaşırlar. Yakınlık kurmamanın daha iyi olacağı anlayışına sahip bireylerdir. Bu özelliklere bakıldığında erkek katılımcıların anlamlı ölçüde daha yüksek puan almaları beklenmesi daha olasıdır. Elde edilen bu bulgular literatürle tutarlılık göstermemektedir. Yapılan çalışmalarda erkeklerin kadınlara göre daha kaçınan bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür (Scharfe ve Bartholomew, 1994; Schmitt, 2003).

Literatürle tutarlı olmamasının sebebi olarak, bu bulguların kültürlere göre farklılık gösterebileceği düşünülebilir. Üretmen (2004) çevirdiği çalışmada erkeklerin kadın katılımcılardan daha yüksek puan aldığını ifade ederken, kadın katılımcılarda da en yaygın görülen bağlanma stiline kayıtsız bağlanmada olduğunu belirtmiştir (Johnson, Benjamin, Rogge, Bradbury, 2004). Sosyal ve kültürel değişikliklerle beraber bu oranın değişiklik gösterebileceğinin altını çizmiştir. Ölçekte bulunan bazı maddeler içinde buldukları kültürün kendilerine dayatmış olduğu kadınların ilişkide nasıl davranmaları gerektiğiyle çelişen maddeler olabilir. Örneğin; “Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.”, “Birlikte olduğum kişiye yakın olmak isterim ama sürekli kendimi geri çekerim.” ve “Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım” maddeleri; kişilerin genel olarak “Erkeklere güvenilmez.” veya “Kolay kadın olmamalıyım.” şeklindeki rasyonel olmayan yargılarıyla çelişmesi olarak açıklanabilir. Bu konuda net bir şey söyleyebilmek için bu konuda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Saplantılı bağlanma (kaygı) puanlarında da kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha yüksek puan aldıkları bilgisine ulaşılmaktadır, ancak bu fark anlamlı değildir. Fark anlamlı olmasa da bu bilginin olası bir açıklaması kadınların romantik ilişkilerinde daha fazla kaygı yaşamalarıdır denebilir (Collins ve Read, 1990; Kirkpatrick ve Davis, 1994). Kadınların kişisel hayatlarında da kaygıya daha yatkın oldukları ve nevroitik kişilik özelliğinde görüldüğü gibi olumsuz duygulara daha kolay kapılmaları bağlanma türündeki farkı açıklar niteliktedir.

Bağlanma türleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye bakacak olursak, genel olarak iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür.

4.2.Aşka İlişkin Tutumlar ve Bağlanma Stilleri Açısından Mevcut İlişki Durumu Farklılıkları

Araştırmanın problemleri dahilinde bakılan bir diğer değişken mevcut ilişki durumudur ve problem “Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları ilişki türleri ve yetişkin bağlanma türleri şu anda bir ilişkide olup olmadıklarına göre farklılık göstermekte midir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu probleme cevap bulmak için kişilerin Aşka İlişkin Tutumlar ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri’ nin alt ölçeklerinden aldıkları puanlara ilişki durumu değişkenine bağlı olarak t test uygulanmıştır. İlişki durumunu “İlişkisi Var”, “Sözlü/Nişanlı” ve “Evli” olarak belirten kişilerin tümü ilişkisi var grubunda değerlendirilmiştir.

Aşka İlişkin Tutumların Mevcut İlişki Durumu Bakımından Farklılıkları

Elde edilen sonuçlara göre; ilişkisi olan ve olmayan katılımcıların puanlarının ortalamaları arasında üç aşk türünde anlamlı fark bulunmuştur. İlişkisi olan katılımcılar tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk türlerinde ilişkisi olmayan katılımcılara göre anlamlı ölçüde yüksek puan almışlardır. Tutkulu aşk, fiziksel aşkın daha önde olduğu aşk çeşididir. Genellikle güçlü bir fiziksel çekim ile başlar ve cinsel yakınlık önemlidir. Kişiler tercih ettikleri fiziksel nitelikleri tanımlarlar; nadiren sahiplenici veya kıskançtırlar. Arkadaşça aşk ise zamanla gelişen ve kişilerin ortak nitelikleri ve karşındakilerini önemsedikleri bir aşk türüdür. Kişiler partnerleriyle aktiviteleri ve ilgi alanları hakkında bir şeyler paylaşmayı sever. Özgeci aşk kişinin partnerini tüm yönleriyle kabul ettiği, koşulsuz sevgi ve desteğin görüldüğü aşk biçimidir. Literatürde elde edilen bulgular da ilişkisi olan kişilerin tutkulu, arkadaşça ve özgeci aşka daha yatkın olduklarını göstermiştir. Kirkpatrick and Davis (1994)’ in yaptıkları dört yıl süren uzun soluklu çalışmalarında kişilerin ilişkisi olduğu ve olmadığı zamanlar karşılaştırılmıştır. Sonuçlar bu çalışmada elde edilen sonuçlarla tutarlılık göstermektedir. Bir başka araştırma da kişilerin bireysel ve ilişkide oldukları zamanlar arasındaki

farka bakmak adına bir çalışma gerçekleştirmiştir. Elde edilen bulgular ilişkide oldukları zaman kişilerin tutkulu ve özgeci aşktan ilişkide olmadıkları zamana kıyasla anlamlı derecede fazla puan aldıklarını ortaya koymuştur (Morrow, Clark, Brock, 1995).

Durumunu ilişkisi yok olarak belirten kişiler, anlamlı olmasa da oyun gibi aşk ve mantıklı aşk ölçeklerinde ilişkisi olanlara oranlara daha yüksek puan almışlardır. Mantıklı aşkta kişiler kendi kriterlerine uygun kişilerle birliktelik kurarlar. Kendilerine verecek güvenli geleceği, duygulara tercih ederler. Eğitim seviyesi, ortak ilgi alanları, maddi gelir gibi faktörler önemli bir yer tutar. Oyun gibi aşk ve mantıklı aşkın ortak noktası ikisinde de duygusallığın daha geri planda olmasıdır. Bu nedenle ilişkisi olmayan yani bir başkasına (çoğunlukla) romantik duygusu olmayan kişilerin duygusallığı göz önünde tutan ilişki biçimlerinde daha az puan almaları beklenir bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Bağlanma Türlerinin Mevcut İlişki Durumu Bakımından Farklılıkları

Mevcut ilişki durumu ve katılımcıların geliştirmiş oldukları bağlanma türleri incelendiğinde; ilişkisi olmayan katılımcıların, ilişkisi olan (ilişkisi var, nişanlı veya evli seçeneğinden birini işaretlemiş olanlar) katılımcıların ilişkisi olmayanlara kıyasla bağlanma türlerinden kayıtsız bağlanmayı anlamlı ölçüde daha fazla geliştirmiş oldukları görülmektedir. Bu ilişki her iki yönlü açıklanabilir. Birincisi, kaçınma geliştirmiş olan kişiler yani ilişkilerinde yakınlıktan hoşlanmayanlar belki de bu yüzden mevcut bir ilişki içerisinde değiller. İkinci açıklama ise, kişilerin ilişkileri yokken, bir ilişki içerisinde kaçınma davranışı göstereceklerini düşünmeleri; ancak bir ilişki içerisine girdiklerinde bu kaçınma davranışını azalttıkları veya ortadan kaldırdıkları şeklinde yorumlanabilir.

Saplantılı bağlanma geliştirmiş olan kişilerde mevcut ilişki durumuna göre herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Bunun sebebi kişilerin ilişkilerinde saplantılı olmaları genel geçer bir durumdur; mevcut bir ilişki içinde olmasalar dahi ilişkilere olan yaklaşımları benzerlik göstermektedir.

4.3 Aşka İlişkin Tutumlar, Kişilik Özellikleri ve Bağlanma Stillerinin Birbirleriyle Arasındaki İlişkiler

Aşka İlişkin Tutumlar ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki

Bu çalışmanın ilk problemi üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri değiştikçe romantik ilişki yaşayış türlerinin de değişeceğini ileri sürmekteydi. Bu problemi test etmek amacıyla katılımcıların,

Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği (LAS)'nin her bir alt ölçeğinden aldıkları puanlar hesaplanmıştır, daha sonra Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin her bir alt ölçeğinden aldıkları puanlar hesaplanmıştır. Bu iki ölçeğin aralarındaki ilişkiye bakmak için; iki envantere ait her bir alt ölçeğin birbirleriyle olan ilişkileri hesaplanırken ortalamaları üzerinden Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı analizi yapılmıştır.

Aşk biçimleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki çerçevesinde, tutkulu aşkın duygusal dengesizlik (nevrotizm) ile arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Daha önce de bahsedildiği üzere tutkulu bir aşk yaşayan bireylerin tensel çekim ve cinselliği ön planda tutmaları, aşkı önemsemeler de, çok da abartılacak bir şey olmadığını düşünmeleri, sahiplenici ve kıskanç olmamaları nevrotik özelliklerle tezatlık göstermektedir. Bu nedenle bulunan ilişkinin negatif olması doğaldır. Literatürde de benzer sonuçlar elde eden araştırmalar mevcuttur (Kelley, Berscheid, Chiristensen, Harvey, Huston, Lvinger, McKlinktock, Peplau, Peterson, 1983; John, Caspi, Robins, MoYtt, Stouthamer-Loeber, 2000, Shaver, Brennan, 1992).

Oyun gibi aşk ile uyumluluk arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişkiye bakıldığında, oyun gibi aşk ve uyumluluk boyutunun arasındaki en göze çarpan tezatlık uyumlu özellikler gösteren kişilerin duygusal yakınlık kurma istekleri ve başkalarına karşı verici olmaları söylenebilir. Uyumluluğun düşük olduğu durumlarda ise kişilerarası ilişkilerde sorunlar ortaya çıkarak oyun gibi aşkın devreye girdiği belirtilebilir. Elde edilen bu bulgular literatürde yapılan bazı çalışmalar tarafından da desteklenmiştir (Fehr, Broughton, 2001; Middleton, 1993).

Arkadaşça aşkın, kişilik özelliklerinden uyumluluk ile pozitif, duygusal dengesizlik ile negatif bir ilişkisi bulunmuştur. Uyumluluk özelliği gösteren kişilerin; kişilerarası ilişkilerinde destekleyici, verici ve mütevazi oldukları göz önünde bulundurulduğunda yapılan çalışmadan elde edilen bu bulgular kulağa mantıklı gelmektedir. Woll (1989), yaptığı çalışmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Bu çalışmasından elde edilen bir diğer sonuç, deneyime açık özellikler gösteren kişilerin de arkadaşça aşka yatkın olduğudur. Ancak, bu çalışmada deneyime açıklık ile arkadaşça aşk arasındaki ilişki anlamlı değildir.

Duygusal dengesizlik ve arkadaşça aşk arasında bulunan negatif ilişkiye bakacak olursak, duygusal ve davranışsal tutarsızlıklar tüm arkadaşlık ilişkilerinde başarısızlığa yol açacağı gibi, duygusal bağ ve iyi anlaşmayı temel alan arkadaşça aşk ile de olumlu bir ilişkisi bulunmayacağı tahmin edilebilir bir gerçektir (Woll, 1989; Middleton, 1993).

Mantıklı aşkın kişilik özellikleri ile arasındaki ilişkiye baktığımızda sorumluluk ve uyumluluk ile pozitif, duygusal dengesizlik ile negatif bir korelasyon göstermekte olduğunu görürüz. Sorumluluk kişilik özelliğine sahip bireyler disiplinli, planlı ve olumsuzluklara karşı hazırlıklı olmaları ile dikkat çekerler. Bu özelliklerini aşk hayatlarında göstermelerini beklemek doğru bir tahmin olur. Duygularından ziyade mantıklarıyla hareket ettiklerinden, kriter ve beklentilerin karşılanmasını bekleyen mantıklı aşk onlar için daha uygundur denebilir. Uyumluluk ile mantıklı aşkın ilişkisini yorumlamak gerekirse, mantıklı aşta kişi kendisine uygun adaylarla ilişki yaşamaya eğilimlidir. Herkesi seven, insanlara karşı nazik ve anlayışlı olan ve herkesle kolay ilişki kurabilen uyumlu kişiler için aşk çok güçlü ve diğer duygularından farklı bir duygu olmayabilir. Bu nedenle kişilerle ilişkisini daha mantık üzerine kurmak istemeleri şeklinde yorumlanabilir (Sternberg, 2014; Wan ve ark., 2000; Lele, 2007). Mantıklı aşk ile duygusal dengesizlik arasındaki negatif korelasyon beklendiği yöndedir ve literatürle de uyumludur (Sternberg, 2014; Schmitz, 2004; Lele, 2007). Duygusal dengesiz kişilerin ilişkilerinde de duygusal gelgitler yaşaması bekleneceğinden, mantıklı aşkın temelini oluşturan “akıl, kurallar, kriterler” ile bir çelişki halinde olacağı düşünülür. Wan, Luk ve Lai (2000) yaptıkları çalışmada literatürden farklı olarak mantıklı aşk ve duygusal dengesizlik arasında pozitif bir korelasyon bulmuş; bunu da Çin kültüründeki geleneksel tutumlara bağlamışlardır.

Sahiplenici aşk ile duygusal dengesizlik arasında bulunan pozitif ilişki; bu çalışmada duygusal dengesizliğin herhangi bir aşk türü ile arasında bulunan tek pozitif ilişkidir. Bunun yanı sıra en tahmin edilir ve literatürde en tutarlı sonuç olma özelliğine de sahiptir. Kıskançlık ve güvensizliğin en baskın olduğu, sürekli ilgi bekleyen kişilerin yaşadığı sahiplenici aşk türünde de duygusal dengesizlik kendini gösterir. Sevilenin varlığındaki haz ve yokluğundaki çaresizlik duyguları arasında gelgitler görülür. İlişkilerinde kaybetme korkusunun baskın olduğu ve bu kaybetme korkusuyla partnerlerine karşı kıskanç oldukları ve baskı kurdukları düşünülür. Endişeli, güvensiz, kaygılı, gerçekçi olmayan düşünme biçimleri gibi özellikler duygusal dengesizliğin bu pozitif ilişkiyi en iyi açıklar özellikleridir. Kişiler kendilerine güvenleri olmadığı için, partnerlerine karşı kıskanç ve kısıtlayıcı, gerçekçi olmayan düşünceleri ile sürekli şüpheli ve sürekli ilgi bekler haldedir. Duygusal dengesizlik ile sahiplenici aşk arasındaki pozitif ilişki kültürler arasında neredeyse hiç fark göstermez (Woll, 1989; Middleton, 1993; Fehr ve ark., 2001; Lester ve ark., 1988; Sternberg, 2014; Wan ve ark., 2000; Schmitz, 2004).

Özgeci aşk ile hiçbir kişilik özelliği arasında bir ilişki bulunmamakla birlikte, aşk türlerinden sahiplenici aşk ile arasında anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur. Özgeci aşkın karşısındakini her haliyle kabul eden ve hatalarını kolayca affeden özellikleri sahiplenici aşktaki kaybetme korkusuyla ilişkili bulunabilir (Sternberg, 2014; Morrow ve ark., 1995).

Aşka ilişkin tutumlar ve kişilik özelliklerinin arasında bulunan anlamlı ilişkilere baktığımızda, bu araştırma sorusunun cevabını kişilik özellikleri değiştikçe kişilerin romantik ilişkilerini yaşayış şekilleri de değişiklik gösterir diyebiliriz.

Aşka İlişkin Tutumlar ile Bağlanma Türleri Arasındaki İlişki

Araştırmanın ikinci problemi olan “Üniversite öğrencilerinin yetişkin bağlanma türleri ile yaşadıkları romantik ilişki türleri arasında anlamlı bir ilişki var mı?” sorusu bağlamında katılımcıların, önce “Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği (LAS)” nin her bir alt ölçeğinden aldıkları puanlar, daha sonra Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri’ nin iki alt ölçeğinden aldıkları puanlar hesaplanmıştır. Aralarındaki ilişki, her bir alt ölçekten alınan ortalamalara Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı analizi yapılarak bulunmuştur.

Bağlanma ve ilişki türleri arasındaki ilişkilerin ilki kayıtsız bağlanmanın tutkulu aşk ve arkadaşça aşk ile arasındaki anlamlı negatif korelasyondur. Bu ilişkiden çıkarılan olgu kişilerde partnerlerden kaçınma azaldıkça tutkulu ve arkadaşça aşkın daha fazla görüldüğü olacaktır. Kayıtsız bağlanma başkalarıyla yakın ilişkiler kurmaktan hoşlanmayan, kendi özerkliklerine önem veren kişilerdir. Bağımsızlık ve yetkinlik kayıtsız bağlanmanın tipik özelliklerindedir. Tutkulu aşk denilince isminden de anlaşılacağı gibi yoğun duygular ve cinsel çekim ilk akla gelen özellikleridir. İletişime açıklık, ilişkiye güvenle bağlanma ve kendini ilişkide güvende hissetme kayıtsız bağlanmayla en tezat oluşturan özellikleridir. Kişiler iletişime açık olduklarında duygu ve düşünce paylaşımına, kendini ilişkide güvende hissettikleri zaman yakınlaşmaya yatkın olacakları tahmin edilmektedir. Bulunan negatif ilişkiyi en iyi bu “iletişime açık” ve “güvende hissetmek” ile açıklanabilir. Arkadaşça aşkta da tutkulu aşkta olduğu gibi hatta daha yoğun olarak paylaşma vardır. Duygu, düşünce, zaman, aktivite paylaşımı bu paylaşım başlığı altında mevcut olan faktörlerdir. Karşılarındakilere verdikleri önem, yakınlaşma isteği ve partnerleriyle kolayca anlaşabilmeleri kayıtsız bağlanma ile aralarındaki negatif ilişkiyi açıklar niteliktedir. Kayıtsız bağlanmanın özelliklerini taşıyan bireylerin oyun gibi aşk türü dışındaki herhangi bir aşk türünü tercih etmemeleri daha önceki çalışmalarla paralellik göstermektedir (Klohnen, John, 1998).

Bağlanma türleri ve aşk çeşitleri arasındaki ilişkiye bakıldığında elde edilen bir diğer bulgu, saplantılı bağlanma ve sahiplenici aşk arasında anlamlı ölçüde bulunan pozitif korelasyondur. Saplantılı bağlanma geliştirmiş olan kişilerin bağımlılıkları, onay ihtiyaçları, duygusallık ve kendini açma özelliklerini göstermeleri beklenmektedir. Bu bağımlılık ve kaybetme korkusu tipik olarak sahiplenici aşkta görülene benzer. Bu nedenle bulunan korelasyon beklentileri karşılar denebilir. Tıpkı sahiplenici aşkta olduğu gibi saplantılı bağlanma geliştirmiş kişiler de ilişkinin sonlanmasına dair derin korku taşırlar. Daha önce belirtildiği gibi özgeci aşk ve sahiplenici aşk arasında korelasyon bulunduğundan, saplantılı bağlanma ile özgeci aşk arasında da korelasyon bulunmuştur. Özgeci aşktaki karşısındakini olduğu gibi kabul etme, kaybetme korkusundan ileri gelebilir. Kişilerin karşısındakini kaybetmemek pahasına kendilerinden özveride bulunur davranışlar gösterdikleri düşünülmektedir.

Sahiplenici aşk yaşayan ve saplantılı bağlanma yaşayan kişilerin özellikleri, Lee'nin teorisinde bahsedilen aşk ilişkisinin zaman zaman baskın ya da bencil olabileceği ve olgunlaşmamış aşkın, partnerini fazlasıyla sahiplenme ve ego-merkezcilik özelliklerini gösterdiği yönündeki açıklamalarıyla tutarlılık göstermektedir.

Bağlanma Türleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki

Araştırmanın son problemi de “Üniversite öğrencilerinin yetişkin bağlanma türleri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki var mı?” şeklindedir. Bağlanma türleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye bakılırken, öncelikle katılımcıların “Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu (NEO-PI-R)” nun alt ölçeklerinden aldıkları puanlar ile “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)’ nin iki alt ölçeğinden aldıkları puanlar hesaplanmıştır. Aralarındaki ilişki, her bir alt ölçekten alınan ortalamalara Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı analizi yapılarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar aşağıda açıklanmaktadır.

Yapılan bu analizden iki anlamlı korelasyon bulunmuştur. İlk ilişki, bağlanma türlerinden kayıtsız bağlanma ile dışadönüklük kişilik özelliği arasında bulunan negatif ilişkidir. Bu ilişki, kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilerin başkalarıyla yakınlık kurmak istememeleri ile dışadönük bireylerin girişken, sosyal olma istekleri, kolay yakınlık kuran ve aktif özellikleri bu negatif ilişkiyi açıklar nitelikte olabilir (Sümer, 2006; Lele, 2007).

Bağlanma ve kişilik türleri arasındaki bir diğer ilişki de yine kayıtsız bağlanma ile duygusal dengesizlik (nevrotizm) arasında bulunan pozitif korelasyondur. Kayıtsız bağlanma geliştirmiş olan kişilerin romantik ilişkileri başta olmak üzere diğer sosyal ilişkilerinde de başlangıçta yakınlık kurarlar ancak bu yakınlık arttıkça, özellikle karşı tarafın yaklaşma isteğinden rahatsız olurlar ve kendilerini çekerek bir kaçınma gösterirler. Duygusal dengesi düşük yani nevrotik bireyler ise güvensiz, kaygılı özellikler gösterirler (Somer ve ark., 2002); ilişki kurmakta ve kurdukları ilişkilere bağlanmakta zorluk yaşamaktadırlar, yakınlık kurma bu bireyler için zor bir durumdur (Bruck, Allen, 2003; Solmuş, 2004). Kayıtsız bağlanma geliştirmiş kişiler ile nevrotik kişilerin ilişkilerindeki benzer tutumları, araştırmada bulunan pozitif ilişkiyi açıklar niteliktedir.

Tüm bu sonuçlar bağlamında, Lee (1988)'nin ortaya atmış olduğu kuram temelinde bağlanma türleri ile aşk çeşitleri arasında bulunması beklenen ilişki, yapılan araştırmada bu beklentileri karşılar niteliktedir. Lee (1988) teorisinde, saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin sahiplenici aşk yaşamaya yatkın olduklarını ileri sürmüştür. Çünkü her ikisinde de bir vazgeçememe, bir bırakamama söz konusudur diyebiliriz. Lee'nin teorisinde ileri sürdüğü bir diğer konu ise, kişilerin ilişki türlerinin bilişsel süreçlerine bağlı olarak değişiklik göstereceğidir. Bir başka ifade ile; kişinin deneyimleri, yaşı ve olgunluğu arttıkça aşkı yaşama şeklinde de farklılaşmalar görülebilir. Bu çalışma, üniversite öğrencileriyle yapılmış olup; kişilerin yaşadıkları ilişkilerin sayı ve sürelerinin ileriki yaşlara kıyasla daha kısa olduğu göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmadaki katılımcıların en yüksek puan aldıkları -en çok tercih ettikleri aşk türünün EROS (tutkulu aşk) olduğunu söyleyebiliriz. Güçlü bir fiziksel çekimle başlayan ve yakınlık- bağlılığın nadir ortaya çıktığı tutkulu aşk aslında bu yaşlarda (üniversite öğrencilerinde) daha sık görülmesi beklenen aşk çeşididir.

Oyun gibi aşk; kaçınma gösteren kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilerde daha sık görülür. Lee oyun gibi aşkı aşkın oyun ya da keyifli bir yaşantı olarak algılandığı ask biçimi olarak tanımlar. Bu tip ask, bağlayıcılığı düşük, eğlencesi ön planda, cinselliğin ve tutkunun önemli olduğu, yoğun duygusallıktan yoksun, kısa süreli ve çok eşliliğe açık bir ilişki türüdür. Araştırmanın ve ölçeğin dayandığı kuramla bağlantılı olduğu görülmektedir.

BÖLÜM 5

SONUÇ

Bu araştırmada, romantik ilişki türleri ile bağlantılı olabilecek bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, aşka ilişkin tutumlar, cinsiyet, yaş, anne baba birliktelik durumu ve mevcut ilişki durumları değişkenlerinin birbirleri ve romantik ilişki türleri ile ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde bulguların genel değerlendirmesi, çalışmanın güçlü ve zayıf yönleri ve gelecek araştırmalara yönelik öneriler tartişılmıştır.

5.1 Genel Sonuç

Romantik ilişki türleri ile yetişkin bağlanma türleri arasındaki ilişkilere bakıldığında ise, altı romantik ilişki türünden sadece dördünün (tutkulu aşk, arkadaşça aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk) herhangi bir bağlanma türüyle ilişkisi olduğu sonucu elde edilmiştir. İlişki bulunmayan romantik ilişki türleri mantıklı aşk ve oyun gibi aşktır. Saplantılı bağlanma ile özgeci ve sahiplenici aşk arasındaki pozitif ilişki, arkadaşça aşk ile kayıtsız bağlanma arasındaki negatif ilişki literatürle tutarlı iken; oyun gibi aşk ile kayıtsız bağlanma arasında ilişki bulunmaması literatürle tutarsızdır.

Romantik ilişki türleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye bakıldığında sadece özgeci aşkın herhangi bir kişilik özelliğiyle ilişkisi bulunamamıştır. Diğer ilişki türlerinin kişilik özelliklerinden en az biriyle bir ilişkisi bulunmuştur. Bu ilişkilerden elde edilen sonuçların literatürle tutarlılık gösterdiği bulunmuştur.

Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve romantik ilişki türleri açasından gerek cinsiyet, gerekse mevcut ilişki durumuna bağlı farklılıkların bulunduğu görölmüştür. Bu bulguların en azından literatürde yer alan bazı araştırmalardan elde edilen bulgularla tutarlı olduğu gözlenmiştir.

Ancak tüm bu bulgulara rağmen, Wood (2002) konu aşk stillerine geldiğinde kişilerin tek bir aşk stilini yaşamak yerine, birden fazla aşk stilini beraber yaşadığını ve bu aşk stillerinin kalıcı olmak

yerine değişkenlik gösterdiğini belirtmiştir. Bu değişimin, kişilerin ilişkiden tatmin olmadığı zamanlarda yaşandığı düşünülmektedir.

5.2 Çalışmanın Güçlü ve Zayıf Yönleri

Bu çalışmanın konusu uluslararası literatürde çalışılmış olsa da, ulusal literatürde çok az çalışılmış bir konudur. Bu nedenle, ulusal literatüre katkı sağlaması çalışmanın en güçlü yönüdür. Bu çalışma bir vakıf üniversitesindeki öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan öğrenci sayısı 235'tir ve benzer konularda yapılan çalışmalardaki katılımcı sayılarına kıyasla görece fazladır. Bu, çalışmanın güçlü yönlerinden biridir. Bir diğer güçlü yön de, katılımcıların doğup büyüdüğü şehirlerin birbirinden farklı olması, araştırmada neredeyse Türkiye'deki yedi coğrafi bölgenin hepsinden katılımcı bulunmasıdır. Katılımcıların yaşları üniversite öğrencilerinin olduğu (genelde 18-23 arası) yaşları kapsamaktadır. Genel olarak bakıldığında araştırmanın literatürle tutarlı olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın veri toplamasının tek bir üniversitede yapılmış olması araştırmanın zayıf yönlerindedir. Yine uzun süre yaşanmış yerleşim birimleri alt gruplarındaki (köy- kasaba- şehir- büyükşehir) katılımcı sayılarının denk olmaması da araştırmanın zayıf yönlerinden sayılabilir. Araştırmanın sınırlılıklarından bir diğeri de veri toplama araçlarının öz bildirim dayalı olmasıdır. Araştırmada elde edilen veriler, katılımcıların kendileriyle ilgili subjektif yanıtlarına dayandığı için bu verilerin objektif niteliği sınırlıdır. Veri toplama araçlarında yer alan cevapların samimi olmama ihtimali göz önünde tutulmalıdır.

5.3 Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu çalışmanın örnekleme sadece üniversite öğrencilerinden oluştuğundan tüm evreni temsil ettiğini söylemek mümkün değildir. Bu nedenle, gelecek araştırmaların farklı örneklem gruplarıyla yapılmasını önermek yerinde olacaktır.

Ayrıca, gelecek araştırmalara daha net bilgi edinilmesi açısından farklı şehirlerde bulunan daha fazla sayıda üniversite ve hem vakıf hem devlet üniversitelerinden veri toplanması önerilebilir.

Gelecek araştırmalara yönelik bir diğer öneri ise anne baba birliktelik durumu sayılarının birbirlerine daha yakın olarak toplanması ve incelenmesi olabilir. Anne-baba ilişkileri kişinin yaşamında yaşadığı ilk ilişki türüdür ve kişi romantik ilişkilere dair ilk izlenim ve inançlarını bu

ilişkiyi gözlemleyerek oluşturur. Bu nedenle, bu verileri de incelemenin önemli bir bulgu oluşturacağı düşünülmektedir.

Ayrıca bu çalışmanın örnekleme sadece üniversite öğrencilerinden oluştuğu için gelecekteki araştırmaların farklı örneklem gruplarıyla yapılması da yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. S. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Hillsdale, N.J: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ainsworth, M. D. S., Bell, S. M. (1970). Attachment, Exploration, and Separation: Illustrated by the Behavior of One-Year-Olds in a Strange Situation. *Child development*, 41(1), 49-67.
- Altman, I., Taylor, D. A. (1973). Social Penetration: The Development of Interpersonal Relationships, NewYork: Holt, Rinehart & Winston.
- Atak, H., Tastan, N. (2012). Romantic Relationships and Love. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Current Approaches in Psychiatry*, 4 (4), 520.
- Balsler, B. H., Masterson, J. F. (1959). Suicide in Adolescents. *American Journal of Psychiatry*, 116 (5), 400-404.
- Bartholomew, K., Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (2), 226-244.
- Bartholomew, K., Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment. Attachment theory and close relationships, 25-45.
- Beck, A. T. (1967). Depression: Clinical, Experimental, and Theoretical Aspects. New York: HoeberMedical Division, Harper & Row.
- Berscheid, E., Snyder, M., Omoto, A. M. (1989). The Relationship Closeness Inventory: Assessing the closeness of interpersonal relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57 (5), 792-807.
- Bersheid, E., Walster, E. H. (1978). Interpersonal Attraction, 2.ed. Canada: Addison Wesley Publishing Comp. Inc.

- Blood, R.O., Wolfe, D. M. (1965). *Husbands and Wives: The Dynamics of Married Living*. New York: The Free Press
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Brandon, H. (1988). *Special relationships: A foreign correspondent's memoirs from Roosevelt to Reagan*. New York: Atheneum.
- Bruck, C. S., Allen, T. D. (2003). The relationship between big five personality traits, negative affectivity, type A behavior, and work–family conflict. *Journal of Vocational Behavior*, 63 (3), 457-472.
- Buss, D. M. (1989). Sex Differences in Human Mate Preferences: Evolutionary Hypotheses Tested in 37 Cultures. *Journal of Behavioral and Brain Sciences*, 12, 1-49.
- Butler, R., Walker, R. W., Skowronski, J. J., & Shannon, L. (1995). Age and responses to the Love Attitude Scale: Consistency in structure, differences in scores. *International Journal of Aging and Human Development*, 40 (4), 281-296.
- Büyükşahin, A., Hovardaoğlu, S. (2004). Çiftlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Lee'nin Çok Boyutlu Aşk Biçimleri Kapsamında İncelenmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 19 (54), 59-72.
- Cloninger, C. R. (2000). A Practical Way to Diagnose Personality Disorder: A Proposal. *Journal of Personality Disorders*, 14 (2), 99-108.
- Collins, N. L., Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of personality and social psychology*, 58 (4), 644.
- Davis, K. E. (1985). Near and Dear: Friendship and Love compared. *Psychology Today*, 22-30.
- Dion, K. K., Dion, K. L. (1996). Cultural perspectives on romantic love. *Personal Relationships*, 3(1), 5-17.
- Engel, G., Olson, K.R., Patrick, O. (2002). The Personality of Love: Fundamental Motives and Traits Related to Components of Love. *Personality and Individual Differences*, 32, 839–853.
- Eysenck, H. J., Eysenck, M. W. (1985). Social Behavior. *Personality and Individual Differences*, 311-343.
- Feeney, J. A., Noller P. (1990). Attachment Style as a Predictor of Adult Romantic Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (2), 281-291.

- Fehr, B., Broughton, R. (2001). Gender and personality differences in conceptions of love: An interpersonal theory analysis. *Personal Relationships*, 8 (2), 115-136.
- Fraley, R.C., Shaver, P.R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4, 132-154.
- Frazier, P. A., Esterly, E. (1990). Correlates of relationships beliefs: Gender, relationship experience, and relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 351-352.
- Freud, A. (1968). *Indications for child analysis and other papers: 1945-1956*. New York: International Universities Press.
- Goodfriend, M. S. (1993). Treatment of attachment disorder of infancy in neonatal intensive care unit. *Pediatrics*, 91 (1), 139-142.
- Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524.
- Hendrick, C., S. S. Hendrick ve A. Dicke (1998). The Love Attitudes Scale: Short form. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 147-159.
- Hendrick, S. ve Hendrick, C. (1995) Gender differences and similarities in sex and love. *Journal of Personal relationship*, 2, 55-65.
- Hill, P. C., Hall, T. W. (2002). Relational schemas in processing one's image of God and self *Journal of Psychology and Christianity*, 21, 365-373.
- Hinde, T. (1995). *A great day school in London: A history of King's College School*. London: James & James.
- Hojjat, M. (2000). Sex Differences and Perceptions of Conflict in Romantic Relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17, 4-5.
- Hortacsu, N. (1997). *İnsan İlişkileri*, 2.Baskı. Ankara: mge Kitabevi.
- İmamoğlu, E. O., Beydoğan, B. (2011). Impact of self-orientations and work context-related variables on the well-being of public- and private-sector Turkish employees. *The Journal of Psychology*, 145, 267-296.

- John, O. P., Caspi, A., Robins, R. W., MoYtt, R. E., Stouthamer-Loeber, M. (1994). The “Little Five”:Exploring the nomological network of the Five-Factor model of personality in adolescent boys. *Child Development*, 65, 160–178.
- Johnson, M. D., Benjamin, R. K., Rogge, R., Bradbury, T. N. (2004). Evlilikteki davranışların, yüklemeler ve evliliğin niteliği arasındaki boylamsal ilişkiadaki rolü (Çev. S. Üretmen). *Türk Psikoloji Bülteni*, 32, 137-141.
- Johnson, S. M., Makinen, J. A., Millikin, J. W. (2001). Attachment injuries in couple relationships: A new perspective on impasses in couple therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 27 (2), 145-155.
- Kahn, A. S. (1984). *Social Psychology*. U.S.A: Wm. C. Brown Publishers.
- Kaya, Ş. F., Uysal, V. (2015). Günümüzde dindarlık ve toplumsal cinsiyet rolü algıları üstüne bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 36 (8), 646-662.
- Kelley, H. H., Berscheid, E. Chiristensen, A., Harvey, J.H.,Huston, T.L., Levinger, G.,McKlintock, E., Peplau, L.A. ve Peterson, D.R. (Ed.). (1983). *Close Relationships*. San Francisco: Freeman.
- Kirkpatrick, L. A., Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender and relationship stability: A Longitudinal Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66 (3), 502-512.
- Kirkpatrick, L. A., Shaver, P. R. (1992). An attachment-theoretical approach to romantic love and religious belief. *Journal of Personality and Social Psychology*, 18, 266-275.
- Klein, M. (1999). *Haset ve Şükran*, İstanbul: Metis Yayınları..
- Klohn, E. C.; John, O. P. (1998). Working models of attachment: A theory-based prototype of attachment. J. A. Simpson ve W.S. Rholes (Ed.). *Attachment Theory and Close Relationships*. New York: Guilford Press.
- Lee, J. A. (1973). *The colors of love: An exploration of the ways of loving*. Ontario: New Press.

- Lee, J. A. (1988). Love-styles. In R. J. Sternberg & M. Barnes (Eds.), *The psychology of love* (pp 38-67). New Haven, CT: Yale University Press.
- Lehman, D. R., Chiu, C., Schaller, M. (2004). Psychology and Culture. *Annual Review of Psychology*, 55 (1), 689-714.
- Lele, D.U. (2007). The Influence of Individual Personality and Attachment Styles on Romantic Relationships (Partner Choice and Couples' Satisfaction). *PhD*, Adelphi University Institute of Advanced Psychological Studies, New York.
- Lester, D. (2006). Suicide, alcohol and divorce: a comment. *Addiction*, 90 (7), 985-986.
- Lester, D., Philbrick, J. (1988). Correlates of styles of love. *Personality and Individual Differences*, 9 (3), 689-690.
- Marvell, A. (2008). The Definition of Love. In J. Growney (Ed.), *Strange Attractors: Poems of Love and Mathematics*, 42-43 AK Peters: CRC Press.
- McClanahan, K.K, Gold, J.A., Lenney, E. (1989). Infatuation and Attraction to a Dissimilar Other: Why is Love Blind?. *The Journal of Social Psychology*, 130 (4), 433-445.
- McCrae, R. R., Costa, P. T. (1994). Does Lorr's interpersonal style inventory measure the five factor model? *Personality and Individual Differences*, 16 (1), 195-197.
- McCrae, R. R., Costa, P. T., (1996). Mood and personality in Adulthood. *Handbook of Emotion, Adult Development, and Aging*, 369-383.
- McCrae, R. R., Costa, P. T., (1997). Longitudinal Stability of Adult Personality. *Handbook of Personality Psychology*, 269-290.
- McCrae, R. R., John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60 (2), 175-215.
- Middleton, C., Fireman, G., DiBello, R. (1993). Consistency and Chaos in Personality. *Recent Research in Psychology*, 275-281.

- Morrow, G.D., Clark, E.M., Brock, K.F. (1995) Individual and Partner Love Styles: Implications for the Quality of Romantic Involvements. *Journal of Social and Personal Relationships*. 12 (3), 363-387.
- Moss, B. S., Schwebel, A. I. (1993). Marriage and Romantic Relationship: The Fining Intimacy in Romantic Relations. *Journal of Family Relationships*, 42, 7-31.
- Neto, F. (1993). Love styles and self-representations. *Personality and Individual Differences*, 14, 795-803.
- Noftle, E. E., Shaver, P. R. (2006). Attachment dimensions and the big five personality traits: Associations and comparative ability to predict relationship quality. *Journal of Research in Personality*, 40 (2), 179-208.
- Nolen-Hoeksema, S. (2001). Gender differences in depression. *Current directions in psychological science*, 10 (5), 173-176.
- Onur, B. (2009). Türk modernleşmesinde çocuk. Kızılay, Ankara: İmge Kitabevi.
- Robins, R. W., Caspi, A., & Moffitt, T. E. (2000). Two personalities, one relationship: Both partners' personality traits shape the quality of their relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 251–259.
- Rotenberg, K. J., Shewchuk, V., & Kimberley, T. (2001). Loneliness, Sex, Romantic Jealousy, and Powerlessness. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18 (1), 55-79.
- Rotenberg, K. J., Shewchuk, V. A., Kimberley T. (2001). Loneliness Sex Romantic Jealousy and Powerlessness. *Journal of Social and Personal Relationships*; 18, 7-19.
- Scharfe, E., Bartholomew, K. (1994). Reliability and stability of adult attachment patterns. *Personal Relationships*, 1 (1), 23-43.
- Schmitt, D. P. (2003). Are men universally more dismissing than women? Gender differences in romantic attachment across 62 cultural regions. *Personal Relationships*, 10 (3), 307-331.

- Schmitz, P.G. (2004). On the Alternative Five-Factor Model: Structure and Correlates. On the Psychobiology of Personality, 65-87. Oxford: Elsevier.
- Selçuk E, G. Günaydın, N. Sümer (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II' nin Türk örnekleminde psikometrik değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8, 1-11.
- Shaver, P. R., & Brennan, K. A. (1992). Attachment style and the big five personality traits: Their connection with romantic relationship outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 536–545.
- Simpson, J. A. (1990). Influence of Attachment Styles on Romantic Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59 (5), 971-980.
- Simpson, J. A., W. S. Rholes, (1998). Attachment Theory and Close Relationships. New York: Guilford Press.
- Solmuş, T. (2003). Romantik bağlanma: İlişkisel değişkenler ve ilişki süreci. *Türk Psikoloji Bülteni*, 9 (28-29), 99-108.
- Solmuş, T. (2004). İş Yaşamında Duygular ve Kişilerarası İlişkiler: Psikoloji Penceresinden İnsan Kaynakları Yönetimi (1. Basım). İstanbul: Beta.
- Solmuş, T. (2008). Bağlanma ve Aşkın İki Yüzü. İstanbul: Epsilon.
- Staples, J., Widger, T. (2012). Situating Suicide as an Anthropological Problem: Ethnographic Approaches to Understanding Self-Harm and Self-Inflicted Death. *Culture, Medicine and Psychiatry*, 36 (2), 183-203.
- Steinmetz, S. R. (1894). Suicide among Primitive Peoples. *American Anthropologist*, 7 (1), 53-60.
- Sternberg, K. (2014). Psychology of Love 101. New York: Springer Publishing Company.
- Sternberg, R. J. (1986). A Triangular Theory of Love. *Psychological Review*, 93, 119-135.
- Sternberg, R. J. (1988). The Triangle of Love: Intimacy, Passion, Commitment, Basic Books

- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (57), 1-22.
- Taylor, D. A. Wheeler, L., & Altman, I. (1973). Self-disclosure in isolated groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 26 (1), 39-47.
- Troy, N. W. (1995). The time of first holding of the infant and maternal self-esteem related to feelings of maternal attachment. *Women & Health*, 22 (3), 59-72.
- Urist, J. (1980). Object Relations. *Encyclopedia of clinical assessment*, 2, 821-833.
- Wan, W. W., Luk, C., & Lai, J. C. (2000). Personality correlates of loving styles among Chinese students in Hong Kong. *Personality and Individual Differences*, 29 (1), 169-175.
- White, J. K., Hendrick S. S., Hendrick, C. (2004). Big five personality variables and relationship constructs. *Personality and Individual Differences*, 37, 1519–1530.
- Wilkinson, S. M., Gabbard, G. O. (1995). On romantic space. *Psychoanalytic Psychology*, 12 (2), 201-219.
- Wood, J. T. (2002). *Interpersonal Communications: Everyday Encounters*, California: Wadsworth Publishing, Ed. 4.
- Worobey, J. (2001). Associations between temperament and love attitudes in a college sample. *Personality and Individual Differences*, 31 (3), 461-469.
- Zeanah, C. H., Jr. (Ed), (1993). *Handbook of Infant Mental Health*. New York, NY: Guilford Press.

EK 1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın katılımcı,

Bu anketler size Yüksek Lisans tezim için uygulanmaktadır. Bu uygulamaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu anketleri cevaplandırırken lütfen, maddeleri dikkatlice okuyup size ne kadar uygun olduğuna karar veriniz ve anketin başındaki yönergelerde belirtildiği şekilde değerlendiriniz. Boş bırakılan madde olduğu takdirde o anket geçersiz sayılacağı için; lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Cevaplarınız yalnızca araştırmacı tarafından bilinecek ve gizli kalacaktır. Cevaplar araştırma amacıyla kullanılacağından formun hiçbir yerine adınızı yazmayınız. Katkılarınız için teşekkürler.

Gizem Karahasanoğlu

1) Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

2) Şu anki ilişki durumunuz:

İlişkisi yok İlişkisi var Sözlü / Nişanlı Evli

3) Okuduğunuz Üniversite:

EK 2

AŞKA İLİŞKİN TUTUMLAR ÖLÇEĞİ

BU ARAŞTIRMA ROMANTİK (DUYGUSAL) İLİŞKİLERİNİZE İLİŞKİN DUYGU VE DÜŞÜNCELERİNİZİ BELİRLEMEK AMACIYLA YAPILMAKTADIR. GÖRÜŞLERİNİZ BU ARAŞTIRMA İÇİN ÇOK ÖNEMLİDİR. BU NEDENLE, LÜTFEN DEĞERLENDİRMELERİNİZİ GERÇEK DUYGU VE DÜŞÜNCELERİNİZİ YANSITACAK ŞEKİLDE DÜRÜSTÇE VE TİTİZLİKLE YAPINIZ. KİMLİK BELİRTECEK BİLGİLER İSTENMEMEKTEDİR VE BU ARAŞTIRMADAN ELDE EDİLEN BİLGİLER SADECE ARAŞTIRMA AMACINA YÖNELİK OLARAK KULLANILACAKTIR.

Sizden genel olarak, birlikte olduğunuz kişiyi düşünerek her ifadeyi değerlendirmeniz istenmektedir. Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne derece yansıttığınızı, her ifadenin karşısında bulunan ve sizin için en uygun olan boşluğu işaretleyin.

	Kesinlikle yanlış	Yanlış	Kararsızım	Doğru	Kesinlikle doğru
1. Birlikte olduğum kişi bana ilgi göstermediğinde, kendimi baştan aşağıya hasta hissederim.					
2. Birlikte olduğum kişi diğer insanlarla yaptığım bazı şeyleri bilseydi, bozulurdu.					
3. Onun benimle ilgili bilmediği şeylerin onu incitmeyeceğine inanıyorum.					
4. Birlikte olduğum kişi için her şeye katlanırım.					
5. Birlikte olduğum kişiyi seçerken göz önünde bulundurduğum temel şey, ailem üzerinde nasıl bir etki bırakacağıdır.					
6. Birlikte olduğum kişinin başka biriyle de birlikte olduğundan kuşkulanırsam, rahat edemem.					

7. Arkadaşlığımız zamanla aşka dönüştü.					
8. Birlikte olduğum kişi ve ben fiziksel olarak tam bir uyum içerisindeyiz.					
9. Birlikte olduğum kişinin mutluluğunu kendi mutluluğumun önüne koymadıkça mutlu olamam.					
10. Ona aşık olduğumdan beri başka herhangi bir şey üzerinde yoğunlaşmakta güçlük çekiyorum.					
11. Birlikte olduğum kişiyi seçerken dikkate aldığım faktörlerden biri, mesleki yaşantım üzerinde nasıl bir etkisi olacağı idi.					
12. Birlikte olduğum kişi ideal fiziksel güzellik/ yakışıklılık standartlarıma uygun.					
13. Birlikte olduğum kişinin isteklerini yerine getirebilmesi için genellikle kendi isteklerimden özveride bulanmaya hazırım.					
14. Aşk ilişkimiz iyi bir arkadaşlıktan doğduğu için çok doyum vericidir.					
15. Birlikte olduğum kişi bir süre bana ilgi göstermezse bazen ilgisini tekrar çekmek için aptalca şeyler yaparım.					
16. Birbirimizi gerçekten anlıyoruz.					
17. Birlikte olduğum kişi ve çok sayıda başkalarıyla 'aşk oyunu' oynamaktan hoşlanırım.					
18. Birlikte olduğum kişiyle yoğun bir ilişkiye girmeden önce çocuk sahibi olmamız durumunda onun kalıtsal özellikleri ile benimkinin ne kadar uyumlu olduğunu bulmaya çalışırım.					
19. Bazen onun öteki sevgililerim hakkında bilgi edinmesini engellemek zorunda kalırım.					
20. Birlikte olduğum kişiyi seçerken en önemli faktör, onun iyi bir anababa olup olamayacağı idi.					
21. Birlikte olduğum kişiye acı çektirmektense kendim acı çekmeyi tercih ederim.					
22. Uzun süreli bir arkadaşlıktan doğduğu için aşkımız aşkların en iyisidir.					
23. Birbirimiz için yaratıldığımızı düşünüyorum.					
24. Aşkımız gizemli, mistik bir duygu değil, gerçek bir arkadaşlıktır.					

EK 3

Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu

Bu ankette 25 adet sıfat verilmiştir. Bu sıfatların sizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 5 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (x) koyarak gösteriniz. Lütfen bütün maddeleri yanıtlayınız.

1 2 3
Hiç Tanımlamıyor Tanımlamıyor Kısmen Tanımlıyor Kısmen Tanımlamıyor
4 5
Tanımlıyor Tamamen Tanımlıyor

	1	2	3	4	5
1. Atak					
2. Dışadönük					
3. Sosyal					
4. Kendine güvenli					
5. Canlı, hareketli					
6. Çalışkan, azimli					
7. Kontrollü					
8. Sorumluluk sahibi					
9. Prensip sahibi, ilkeli					
10. Disiplinli					
11. Uysal					
12. Uyumlu					

13. Anlayışlı					
14. Duyarlı					
15. Uzlaştırıcı					
16. Sakin					
17. Endişesiz					
18. Huzurlu					
19. Telaşsız					
20. Rahat, tedirgin olmayan					
21. Geniş görüşlü					
22. Araştırmacı, inceleyici, sorgulayıcı					
23. Gelişime açık					
24. Yaratıcı					
25. Değişikliğe açık					

EK 4

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilişkilidir. Maddelerde sözü geçen ‘birlikte olduğum kişi’ ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer şu an romantik bir ilişki içerisinde değilseniz, genel olarak daha önceki romantik ilişkilerinizi düşünerek yanıtlayınız. Her bir maddenin ilişkinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşısındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam kutusuna (x) koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Kesinlikle katılmıyorum

Kesinlikle katılıyorum

	1	2	3	4	5	6	7
1. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.							
2. Terk edilmekten korkarım.							
3. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olmak konusunda çok rahatımdır.							
4. İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım.							
5. Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekiyorum.							
6. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından endişelenirim.							
7. Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.							

8. Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım.							
9. Birlikte olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.							
10. Genellikle, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzu ederim.							
11. Birlikte olduğum kişiye yakın olmak isterim ama sürekli kendimi geri çekerim.							
12. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.							
13. Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yaklaşması beni gerginleştirir.							
14. Yalnız kalmaktan endişelenirim.							
15. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda oldukça rahatımdır.							
16. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.							
17. Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlardan kaçınmaya çalışırım.							
18. Birlikte olduğum kişi tarafından sevildiğimin sürekli ifade edilmesine gereksinim duyarım.							
19. Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yaklaşabilirim.							
20. Birlikte olduğum kişileri bazen daha fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissederim							
21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.							
22. Terk edilmekten pek korkmam.							
23. Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.							

24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya da kızarım.							
25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.							
26. Birlikte olduğum kişinin bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.							
27. Sorunlarımı ve kaygılarımı birlikte olduğum kişiyle tartışırım.							
28. Bir ilişkide olmadığım zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissederim.							
29. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanmakta rahatımdır.							
30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında kendimi engellenmiş hissederim.							
31. Birlikte olduğum kişiden teselli, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.							
32. İhtiyaç duyduğumda, birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hissederim.							
33. İhtiyacım olduğunda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar.							
34. Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissederim							
35. Rahatlama ve güvencenin yanı sıra birçok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım.							
36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm.							